

קֹול הַקּוֹרֵא דָבָר בְּעַתָּה.

Do ludu izraelickego Galicyi | An die israelitische
Bevölkerung Galiziens.

חָטָא אַיּוֹזְדָּאָשׁ אֶזְרָנָס גַּעֲשָׁהָן אֵין וְדַרְעָן אָרָן אִין לְעַמְבָּרָגָן.

לְרִבְעַה הַארְצִירְדִּיקָעַ בְּרוֹדְרָעַ הַעֲרָץ אַפְּאָר חַדְרְטָעָר חָטָא זַעֲנָרָן אִין
צִרְנָד נְרִימָרָג צָרְדִּיסָּעָן.

כְּפָטָח הַהְמָטָם שְׂרִין נִיהָרָטָמ אוֹ עַס הַאֲבִין זַיְךְ פְּעַלְוָסִין וְהַינְדְּרָלְיכָבָעַ זַאְכָעָן אִין
חוֹרָן אָרָן אִין לְעַמְבָּרָגָן אָרָן עַטָּק הַהְמָטָם אָפְּשָׁוּר נְאָר מְרוֹדָא אוֹ עַס הַהְמָטָם
דָּעַר פִּין אַרְדִּיס קִימָינָן אַרְבָּעָר דָּעַם וּוְיל אִיךְ אִיךְ אַקְדוֹרָטָם דָּעַר צִיְּלוֹן אִין דָּעַר קְלָעָרְיוֹן חָטָא עַס
חַהְמָט זְדָקָנְטָמָן אִין פָּאָר וְדָאָס עַס הַהְמָטָם זַיְךְ אָזְדָּו גַּעֲטָמָן כְּדִי אָז עַטָּק זַאְכָט אַיְזָנְזָהָרִין וְדָאָס קָאָר
אַנְסִיסָּמָט יְהָבָרָךְ הַהְמָט גַּעֲהָיְזָעָן אָוֹן וְדָאָס פָּאָר אַטְבָּה אַטְבָּהוֹת עַס זַעֲנָיָן שְׂוִין אַרְדִּיס נִיקְיָמָין אִין
וְדָאָס פָּאָר אַנְרִיטָס עַס וְהָמָט נְאָר אַרְדִּיס קִימָינָן פָּאָר אַלְלָעָמָעָן מְעַנְשָׁעָן עַס מְעַנְשָׁעָן זַיְדָן יְהָדָה אַפְּעָר
נוֹרָם וְדָאָס עַס זַעֲנָיָן נְאָר דָּא אִין אַלְלָעָמָעָן לְעַנְדָּרָעָמָעָן צָמָע סְטוּרְיְיכִישָׁעָן קִיּוּזָר:

עַפְעַנְטָמָשׁ עַרְבָּק בְּיִדְעָ אַרְדָּעָן אַנְחָרָעָמָעָן מִידָּן נְאָרָמָעָן:

אַבְּגָז עַר נִירְטִיר קִיּוּזָר פְּלִידְרִינְגָּרָד הַהְמָט אַרְוָם זַיְךְ נִירְאָסָע עַטְלִיבָעָמָעָן וְרַעֲבָעָמָעָן חָטָא זַיְהָא חַאְפִּין
עַס שְׁלִיכְתָּמָע עַצְחָמָע גַּעֲנְבָּיָן אִין וְדָאָס זַיְהָא הַהְמָט נִישְׁטָמָע צָו גַּעֲלָאָסָט אוֹ עַר זְאָל חַעְרִין דִּיאָ בְּקָשָׁוֹתָן
סִין זְיָוָן פְּאָלָס אִין זְאָל נִישְׁטָמָע חָטָאָס זַיְהָא בְּעַרְאָרְטָיָן צָר דָּעַם אוֹ זַיְהָא זְאָלָיָן קָעְנָיָן נִיקְיָמָד
לְעַבְּנִי דָּאָס הַהְמָט אַלְלָעָמָע מְעַנְשָׁעָן דִּיעָר וְהָרָא נִירְטָאָן. אַרְבָּעָר דָּעַם זַעֲנָיָן זַיְדָן אִין דָּעַר לְעַצְמָיָן
צִירָת אִין זַיְוָעָן צָר אַנְכָּנְדִּיר קִימָינָן פְּלִידְרִינְגָּרָע נִרְטָע אָרָן קְלָגָע מְעַנְשָׁעָן אַרְנָיָן אַרְדִּים מִיטָּה דִּיאָ
שְׁמוּרְעָנְטָעָן פָּזָן דִּיאָ הַרְוִיכָע שְׁקָאָלָיָס וְדָאָס זַעֲנָיָן זַיְדָרָמָעָן אָרָן הַהְמָט אִירָמָעָן
אַבְּלָשָׁה צָמָע קִיּוּזָר אוֹ דָּעַר בְּקָשָׁה זַעֲנָיָן נִישְׁטָמָע אָרָן וְרַעֲכָטָמָע
זַאְכִּין חָטָאָס פְּאָלָק בְּעַנְרָטָמָע פָּזָן דָּעַם קִיּוּזָר דִּיאָ בְּקָשָׁה הַהְמָט אַרְיָסָמָע
נִשְׁרוּבִּין מִיטָּה דָּעַר שְׁרִיפָתָמָע אַיְוָן מְעַן נִינְגָּנָנִי צָמָע סִים וְדָאָס עַר אַיְזָהָעָן פָּאָר זַעֲמָלָמָעָן אָוֹן זַיְזָיָן
חָרִיס וְדָאָס עַס הַחִסְטָמָע לְאָנְדָר חָרִיס אוֹתָן מַעַן חַהְמָט עַהְמָט נִבְגָּטָמָע אוֹ עַר זְאָל חַרְכָּפָט נִירְטָמָע
בִּיטָּע צָמָע קִיּוּזָר אַיְזָהָעָר דָּעַר סִים אַיְוָן אַבְּלָר נִינְגָּנָנִי צָמָע קִיּוּזָר אוֹ דָּעַר וְהִילָּן נִיחָדָרִין
אַנְרִיסְטָעָר אַרְבָּעָמָע לְרִוְּפָט אָרָן אַחֲרִים יְהָמִידָמָע אוֹ דָּעַר סִים
חוֹיָל נִישְׁטָמָע אַרְבָּעָר לְאָנְדָר הָרִיס אוֹתָן הַהְמָט אַסְכָּמָע אַיְזָהָעָר דִּיאָ
פְּעַנְטִיסְטָר פָּזָן דָּעַם לְאָנְדָר הָרִיס אוֹתָן הַהְמָט אַסְכָּמָע אַיְזָהָעָר דִּיאָ
מִילְּטָעָר אָוֹן הַהְמָט אַחֲדָמָע זַאְכִּין פְּאָלָק אָוֹן הַהְמָט אַיְזָהָעָר דִּיאָ
נִסְפָּלְלִין פְּטִילְכָּעָמָע בְּעַרְגָּוּרָד אָוֹן שְׁטוּרְעָנְטָמָעָן דָּעַר וְהִילָּן אַיְזָהָעָר
וְדָאָס מַעַן הַהְמָט אַרְיָסָמָע נִקְלִיבָּיָן פָּזָן דִּיאָ שְׁטוּרְעָנְטָמָעָן מִיטָּה דִּיאָ פְּלִידְרִינְגָּרָע
וְזַיְהָא דָּעַר נוֹטָעָר קִיּוּזָר הַהְמָט נִיְּהָעָרִים אוֹ דָּאָס מִילְּטָעָר הַהְמָט נִישְׁאָסִין זַעֲנָיָן
גַּסְטָמָע הַחְרָקָע נִישְׁטָמָע קִיּוּזָר לְיִחְיָהָמָע אוֹ עַר הַהְמָט חַיְּפָטָמָע אַזְּבָעָמָעָן
דָּאָס מִילְּטָעָר זְאָלָעָמָעָן אַרְיָסָמָע צָרָמָע דָּעַר נְאָר הַהְמָט זְאָלָעָמָעָן
בְּקָשָׁה דָּאָס עַר הַחְרָקָע נוֹזְהָעָן אוֹ מַעַן הַהְמָט אַרְיָסָמָע פְּרִיחָעָר קִיּוּזָר מְאַתָּל נִישְׁטָמָע
נוֹטָעָר קִיּוּזָר לְאָנְגָּנָג לְעַבְּיָן זְאָלָעָמָעָן עַר הַהְמָט אַרְיָסָמָע פְּזָזְוָהָאָלְלִיָּרָטָמָע וְדָאָס עַס הַהְמָט נְאָר
נִקְאָנָט אַרְיָסָמָע גַּעֲטָמָעָן הַלְּרִין אַיְזָהָעָר אַזְּבָעָרָמָעָן

צָוּמָע עַרְשָׁטָמָעָן הַהְמָט עַר נִיחָדָרִין מִאָכְרִין אַנְצִי אַנְלָגָן אַרְדָּדָעָן.

דָּאָשׁ אַיְזָהָעָר דָּאָקָן סִין בְּגָרִידָר אַיְזָהָעָר וְדָאָס זַיְהָא זְאָלָיָן אַרְיָסָמָע נִיְּהָעָרִים אַיְזָהָעָר
עַס זְאָלָעָמָעָן זַיְהָא רִיוֹהָגָן אַיְזָהָעָר אַיְזָהָעָר כְּבָרְאָנְכָלָג נִאָרְדָּעָן אַיְזָהָעָר זַיְהָא

ולאlein איז אוין בערגנער זאנט צומ אנדערן אוין פאר ווערטער העלט עס מלחר דיא אללע שטעל.
קענעס אין דער וועלט האנט פענין דיך דיא בערגנער זיירע שטאט מענשין אוון וויסין אויף
וועמן א נישראיא צר גלבוין אוין וועמן בכבוד צר האלטן דיא נאבראנט גאנדריסטען נעמין
פריאחויליג איז גערין אלליז דאס גבעוד צר האלטן אוון פאטראלירין אויטליךער אוין זיין
בישטטמער צייט ארטז זיא טונ עס מיט דעם גאנצן הארכז דאָרין זיא ווילין דען בעשין
זיער וויב אונ קמד איז וועדר האפ איז פאר דעם שטעלט יעדער נוטע מענש זיין גלבוין אוין
ברזון טוב.

זוחיתפנס תאט דער קיזער חיכפ בעהויליגנט דרוק אדרער פרעספידי איחידת

וחויסט עטח חאָס דאָש איז:

ד אָט איז דיא ערשט אונ דיא בעסטע פון אללע פרייהויטן וואָרין איז מען האט דיא
פרייחיט גען פון דאָריך איז דאָריך אללע אנדערן פרייהויטן דער ווערבין וואָס זיא זענין נאר גוט
פאר דיא מענשין איז מען האט פרעס פרייהויט גען פון דאָריך וואָס מען חיל וואָס עס
אוין גוט קענין נאָט אוון קענין מענשין פרייהויט איז מען האט נויאָלט דאָריך וואָט מען
נעמיסט דאס ערסט וויזין איז אט וואָס גאנזער האט גאנזער אטס אוון דיא בעטטען
[בעטטען] פון דער גאנזער האבן אעהק גישטראָסן וואָס זיא האבן נויאָלט דהינז איז מען
חאָס נויאָלט דאָריך איז דיא לעכטטעייר אוון דיא פלייש פאָס אטס אוון דען דד האבן
זיא מודא נויאָט צר וואָן דאָריך אוון האבן עס אויס גאנזער אטס אוון נויאָלט דאָריך
או איז מאַנדראָטיר אָדרער איז אנדער בעטטען טוט אָנו גאנס ערוה האבן זיא וויסט דער
לוייטט צו דאָריך גענערט אָבער מען פון וואָן דאָריך אלדונג אָיעבר וואָס מען האט זיך צו
בעקְאָגִין מען פון וואָן אויף אַיטליךין דאָריך דען אָמוֹת ער מען אָפְּלוֹ האבן הלידערט
אָרְדִּין אויף דער בורסט מען פון וואָן דאָריך וואָס דאס פאָס זאָל עס גאנס פון
אוין וואָט קומט דאס געכיד אָזום קיזער אוון ער קען נעכיד אלדונג בעהויליגנט מען מען
עפֿעַטְלִיךְ רעדן אָיג שרדיבין אוון דאָריך וואָס מען האט אויף דעם הארץ איז גוט וועמן אָונ
דער שוד קהוועטה אָז מען לאָט דאס דאָריך נויט דאס פון איז שטאט צו דער אָנדערן
פון איז וואָן צומ אָנדְרָקן אוון אַיטליךין קאָן דאס וואָן זעהן צר אוין טאט רעכט אָבער
דען האט אַיטליךין מורה וואָזָונ צו וואָן וואָס עס אוין שלעט, דיא פֿרֶסְפֿרִידִיט אָיז אָגעַהָר
אוין אַיטְלַקְעָנָס האנד אַיטְלַקְעָנָס קען זיך דער מיט קענין קענין אָרְגְּנַעֲרַכְטִיקִיט אוון פֿעַנִּין
אוינטער דאָריך דריך אָז נישט אוין דאָריך זאָק אָרְגְּנַעֲרַכְטִיקִיט עס אָדָר נישט דער מיט צו
פֿרִיעָן אוון השם יחהָריך צו דאנקן אָונ צו לוייבין אוון פֿאָר דעם קיזוזס גיזונד מהפֿלְלֵץ צו זיין
וואָס ער האט אונע דיא פֿרִיעָן גינעבֿין.

**כְּדִי עַס זָאַלְיַן אָבעַר דִּיא פֿרִיעָהוּתִין וְוָאָס דִּעְרְ קִיזְעָרְ האָט שְׂוִין בעהויליגנט אָקִים האָבִין
הָאָט דִּעְרְ לִיעְבּוּ קִיזְעָר אָרְיךְ בעהויליגנט אָז עַס זָאַל זַיִן אָונ אללע גענערט וְוָאָס עַס
צַו עַסְטְּרִיךְ אָיז קָאנְסְטִיטּוּרִיךְ אָז**

וחויסט עטח חאָס דאָש אָיז.

אָקָאנְסְטִיטּוּרִיךְ אָיז אָז פֿערְפֿאָסְטִיגְ אָז הָרָק אָונ שְׁבַט פֿאָר דעם גאנצְנִין וואָן האָנְדִּי דיא
פֿערְפֿאָסְטִיגְ זאָל אָבעַר קענין זיין קלונג אוון גוט פֿאָר אללע מענטשען וואָס זיא וויאָדוּרְנָעָן אוון וואָן
חוּטְמַעְן אויס אללע פֿעַנְגָּר אָונ אללע פֿלְאָסְטִין פון מענשין פון ערְלַלְלִיט בערגנער זעהן יודְרִין אוון
פאָוְרִין אויסקְלַרְבִּין דיא בעטְרִי אוון דיא קְלַוְנְסְטִיגְ לְרִיטְמַעְן זיא הדען זיא קְרִין זיעַן זומְרִין זומְרִין
קִיזְעָר דָּאָרָט וְעַלְיַן זיא דָּאָרָט יְאָהָר אָונ וואָלְלִין אָיז זעהן חָאָלְטִין אָיעַבְּרִיךְ דיא
שְׁמַיעְלִין אוון אָיעַבְּרִיךְ דיא גַּעֲזַבְּעַ זְיַהְאָ וְעַלְיַן האָבִין אָומְנָרִים מִיט דעם קִיזְעָר אָונ אָידְנָעָם
אָרְעַת צַו זָאַנְיַן אוון זָאַל זִיעְרְ דָּעַחְתְּגַט נִיסְטְּ קְלִין זַיִן קְרִין גַּעֲזַבְּעַ זְיַהְאָ דָּעַחְתְּגַט זַיִן
נוֹט זַיִן פֿאָר דעם גַּעֲזַבְּעַ ערְלַמְּגַע וְוָאָס עטח האָט אלְלִין אויס גַּעֲזַבְּעַ זְיַהְאָ דָּעַמְּגַע סְרִים מענשין פון אַיטְלִיךְ
זְיַהְאָ לְעַבְּין מִיט אָיז אָרְגְּנַעֲרַכְטִיקִיט אָיז אָרְגְּנַעֲרַכְטִיבִּין וְוָאָס עטח בלְדַּאְרָסְטִיגְ בְּרִי לְעַבְּין אָז
קענין זַיִן נְלִיקְלִיכְעַד מַעְנָשִׁין אָזונִי לְרִיטְמַעְן זְיַהְאָ זַיִן אָונ קְלִוגְ וואָס

אייז פאר אידנעם ניט אויג פאר דעם אנדרען שלעכט אויג איז דיא וועלין זעהין איז עט אויז עפיט נישט רעלכט העלין זיאו הייפ פערניין דיא מיניסטער פאר וואס אויז דאס טר האס אויז יענץ אויג דיא מיניסטער וועלין מוויז אויף דעם אלעט ענספרען אויג דאס אומדעלט ניט מאכין מען וופט בייט סיט אקאראט בערבעגען וויא פיל שטודיערין זאל צר פרידען זין אויג זאל נישט וועט אידנפירין איז אונט שטודיערין איז איטליכער גוטער מענט זאל צר פרידען זין אויג זאל נישט דארסין אויז ליהידין אויג געדראקט ווילין מוויז אויף מיניסטער וועלין מוויז עפנטילד אירס רעכינין דיא פיל שטודיערין זיאו חאכין בעדארסט אויג וויא מלן האט זיא אהין געתהין אויג ארבער הריבט חעלין דיא מיניסטער אלדרונג מוויז טויז וואס עס אויג נאר גוט ליטובח חבל וחאיין איזונסט חעלין זיאו זיך מוויז פארענפערין אויג מען וועט זיאו אב זענן.

וילא דער גוטער קיזער האט איז פיר היל פרייהירטן בעזילרגטן אויג וויא מען האט ניווהין איז דיא שלעכט יועצימן חאכין ניחאפט דיא פיס אויף דיא פלייצטס אויג האבן נימאכט פלייטח אויז ניחען אוין ווילן גדריסר שמחה אויג מען נאכט נאך אירנאנדר דיא נאנצע שמאט בעלהיכט אויג מען האט נאר גשרין הירוחט דער ניטע פאטער קיזער פערדרין אנדר זאל חזיק לעברין.

הוינט חערץ וואס עט האט זיך גטרהין אויג געטבעגן.

וילא דיא גוטע פאטטען טז זענן ניקומין דאס אויז נויהען אויג פורדים אם 19 טען מעריך 1848 זענן הילפץ צר נאכט ניקומין מהערע בענער טז געטבעגן אליכ מעהערע ערילג'היט אויג חאכין נאכט שרביבין אבקשה זומן קיזר איז דער בקשה האט מען איזונע זאכין ניבעטן וואס זיאו זענן לטרבח הכלל פון גאנץ גאליציינן טר רייכע אויג פאר ארמע פר קרטוטין אויג טר יודין טר ערילג'היט בערניך אויג פירין דיא שריפט חאכין געהערע טווענד מענשין קרטוטין אויג יודין אלעט עדעלג'היט וואס זענן ניווהין אויג בענער ערונטער געהרובייג דא האט עט ניזאטל זעהין איז וואס פאר איז שמחה איטליךער אויז ניווהן קרטוטין זענן ארטם ניפאלין יודין זיאו נירוקט אויג נויהאלט אויג חאכין זיאו נירוקט בדורדר ערונט ערונט זאל ווילן איז איטליךער האט דאס נירוקט מיט דעם נאכטן חארץ האבוי זיאו איז פונקט אויג דער בקשה פירום איז נירוקט זיאו אלעט געהר עטז וואס פאר איז טר זיאו זענן זיאו זאל יודין אידע קרטוטין זיאו חאכין געהר פראזעס ווילס עטז וואס פאר איז טר זיאו זענן זיאו זאל יודין זאל מיט ווילן מיר זאלין נישט דאטרטין צו צאהלין קיזן געטט געל און קיזן פלייש פאקט, מען זאל מיר מילניין האלטער פאקסטילעס, מען זאל מיר מענין קרטוטין אויג האט אויג גוטער, מיר זאל מיר קענין זיאו אקלר פאערין, בעל מלאכטה, אויג בעאנסיג, קארץ מען זאל מיר האט אלעט פיריאקייטין דיא אלעט קרטוטין.

אייז דער ביטע זענן נירען דרייצען פינקטין, אויז פונקט האט איז איז שון דער צידקט איז עט זאלין חאכין אלעט מענטשיין געהר פראזעל, אויז דיא אנדראע פינקטין האט מען ניבעטן איז מען זאל ארטויס נאכט שרביבין דיא געהרנצען פורייש פירזיט וואס מען האט זיאו ניביך אודעק ניקומין פון זווערע פאטילערע, מען זאל גענרטין אויג אלעט שקאלאט אויג מען זאל פיריבין אויג אלעט עטער פורייש וויל פורייש אויז דאס לשון פון דעם נרעטשן טיל פון דעם פאלק אוין גאליציינן, מען זאל געבון אויז קאנטיטרציאן פאר גאליציינן אויג אלעט קלאכין פון דיא אידן. חאכןער ערילג'היט בענער יודין אויג פירין זאלין קענין שיקין זווערע מענטשיין זומן סיטס אויג זאלין זמיהין איז עט זאל סטר אלעט גוט זיאו, ווילטיר זענן צוירא פונקטין איז עט זאל זיאו פעלס פיריהירט אויג נאצ'יאנאט גאנדרע, דיא בזוויא פונקטין האט טוין דער קידזיר פורהער באחדי לינט ווילטיר האט זיאו ערילג'היט אונטער גשריבען איז זיאו זאלין שענין דיא פירין דיא פאנטצעגע איין האט זענן נירען איז מען זאל אלדרונג איז אינפירין איז עט זאל זיאו גוט פאר דעם ערעלמאן אויג פאר דעם פירער, נאך צוירא זויער ווילטינע פונקטין האט מען ניבעטין דאס זענן איז מען זאל אידנפירין שקאלאט פאר דעם נירמיינט פאלק זאל

נישט גַּלְּרֵיִבְּרִין אֶזְוֹנוּ בָּהָמּוֹתָא, אֶל דִּידְרַעַר אַרְיַן פְּרַקְמַט אַרְיַן אָז עַס זָאַל אַרְדָּפָט הָעֲרֵין דִּיא אַרְטַּת דִּיא
מִעַן הָאָט בֵּית אַחֲרַ דִּיא פְּרַגְעָסִין גַּעֲפָרְטָן, עַס זָאַל נִישְׁט מִעַהַר נִדְרַעַן אָפְּרַאֲצָעָס יְמִים
וְשְׁנִים, אָגָמָעַן זָאַל נִישְׁט דִּאְרַטְרַן אַגְּזָר שְׁרַדְבִּין גַּנְגָע הָאָרְמִיכָס מִיטָּפָפִיר לְסַזְלִין לַיְלַבְּרִד
אַלְלָעַ פְּרַאֲצָעָסִין זְיַין בְּעַל טָה מִינְדְּלִיךְ אָגָמָעַן פְּסָעַנְתְּלִיךְ אִינְטְּלַכְעָר זָאַל הָעֲרֵין אָז זְעַהָן אַרְבְּגָר
חוֹאָס מִעַן לְאַד זְיַיךְ אָגָמָעַן פְּנַדְעַי אָגָמָעַן דְּאָשָׁמָאָגְנִיסְטוּרָט זָאַל הָרַקְפָּט גַּעֲבִין דְּלַעַן פְּסַק אָגָמָעַן זָאַל
שְׂרוֹן נִישְׁטָמָעַן אַגְּטָמָעַן אֶזְוֹנוּ בְּרוֹתָה אַרְיךָ בִּימָם קְרִימְנָאַל זָאַל גַּנְגָע אַגְּדָלָעָט זְיַין עַס זָאַל
אִינְטְּלַכְעָר מִעַנְשָׁק כָּעֵין הָעֲרֵין אָגָמָעַן זְעַהָן וְרָאָזָעָז מִעַן נִעְמָט אָגָמָעַן פְּלַרְהָעָר דָעַם וְהָאָס מִעַן אַרְיַן
חוֹשְׁד אָגָמָעַן דִּיא אֶרְוחָה וְהָאָס בְּגַעַן הָאָט עַס נִיְמָיָן אַרְיַן דִּיא אִינְקְרָוְיזְבִּיעָה הָאָט בְּגַנְגָעַן אַיִן קְרִימְנָאַל
פְּעַרְבָּעַכְיָן צַר פְּלִיְזָן, נְאַר עַטְלִיכְעָל בְּעַרְגְּנָעָר דְּהַקְאָה נִשְׁטָמָעַן קְרִין גַּעֲרַנְטָס נְאַר פְּרָאַסְטָעָל עַרְלִיכְעָל
נִישְׁוֹדוֹאַרְעָנָעַ לְיִתְמָרְטָמָעַ שָׁבָל זָאַלְעַן פְּסִינְמָעַן בָּרָ אַיְזָעָר מִעַנְשָׁק שְׁלָדִין אַרְנְשָׁוָלְדִּין, צָר
אֶזְוֹנוּ זָאַלְעַן בְּעַדְרָעָפָט מִעַן נִשְׁטָמָעַן צְוָיָּין קְרִין גַּרְרִיסְטָרָעָל קְמָדָן אַרְיַן בְּעַמְטָמִין זָאַלְעַן נְאַר דָעַר
נְאַר זָאַלְעַן וְהָאָס פָּר אַרְיַן שְׁטַרְטָפָט עַס קוּמָט דָעַם וְהָאָס דִּיא נִשְׁוֹחָאַרְוּעָנָיָן זָאַלְעַן נִיְגָעָט אַז עַר
הָאָט עַרְבָּר זְיַיְדָעָן אַרְיִיפָּט אַז זְיַיְדָעָן קְעָן אַמְעָנָשָׁק נִשְׁטָמָעַן זָאַלְעַן קְרִימְנָאַל פְּלָרְפָּסְלָיָן וְהָעָרָיָן
לָס נִעְמָט נִשְׁתְּחִינְדָּר אַרְיַן עַק אַרְיִנְדָּר אַרְנְשָׁוָלְדִּין וְהָעַט עַר חִיכְפָּט בְּעַפְרָדִיט אָגָמָעַן נִשְׁטָמָעַן
גַּאנְג צָר זְיַעַן בְּיוֹ וְהָאַנְיִיט מִעַן וְהָעַט עַרְתָּשָׁט נִיְזָהָר אַז עַר אַרְיִנְדָּר שְׁלָדִין, אַרְיִנְדָּר וְרָאָזָעָז
בְּעַקְרָומָט עַר בְּאַלְדָּר זְיַיְדָעָן פְּסַק אָגָמָעַן בְּגַעַן בְּעַדְרָעָפָט אָגָמָעַן דִּיא
חַאמְט פְּעַרְדִּוְינָט.

מִיּוֹת אַלְלָעַ פְּרַיְאָה פְּוַנְקָטִין זְעַלְעַן אַיְינְלָעַ מְעַנְשָׁקִין זְהַרְשָׁעַן זְרִיאָה זְעַלְעַן אַרְיךָ גְּרוּעָן זְהַרְיָא
יוֹדָעַן פְּרִידְמָט פָּר נִאְכָת אַרְדָּק נִיְגָנְגָן צְוָיָּין גַּרְגָּלְעָן זְעַבְּרָן זְעַבְּרָן
אוֹנַּה זְהַבְּרָן עַמְּאַבְּרָר גַּעַבְּרָר גַּעַבְּרָר גַּעַבְּרָר שְׁוָקִין דִּיא
בְּקַשְׁחָ צְוָת קְרִיזְרָר חֻזָּק דָעַם זְהַבְּרָן זְיָא עַס נִבְעַטְיָן אַז עַר זָאַל אַרְבְּגָר שְׁוָקִין דִּיא
פְּרִיזְבִּים וְהָאָס זִיצְעָן אָגָמָעַן קְעַמְבָּרְגָּעָר קְרִימְנָאַל אַרְנְגָעָר נִימְלָעָר גַּעַבְּרָנָעָר הָאָט גַּיְסָאָן דִּיא אַרְיַן
נִירְטְּרִיעָר פְּטָاطָטָר, דִּיא בְּקַשְׁחָ הָאָט עַר חִיכְפָּט גַּעַשְׁקִים צְוָט קְיִידָר אָגָמָעַן הָאָט חִיכְפָּט נִירְטְּרִיעָר
לְזָאַיְזָן דִּיא גַּעַפְּגָנְגָלְעָן וְהָעַט עַס הָאָט נִזְוָחִין זְרִיאָה זְרִיאָה גַּעַפְּגָנְגָלְעָן
אוֹנַּה דִּיא זְרִיאָה זְהַבְּרָן זְיַד גַּרְשָׁטָמָט מִיטָּפָעָר וְהָדְבִּירָר אָגָמָעַן קְיַדְרָעָר, מִיטָּפָעָר זְדִיעָעָט טָاطָעָס אָגָמָעַן מַמְלָס
אוֹנַּה קְדָבִּים דָעַם אַיִזְקָר שְׁמָמָה טָרְדָעָר אָגָמָעַן דִּיא אוֹרְגָּזָן נִשְׁתָּאָנִין אָגָמָעַן דָאַשְׁחָטָמָט
פְּעַרְדָּאַנְקִיר אַרְנְזָעָר נִדְרָעָנָעָר נִבְעַרְנָעָר חַאַט זָאַל עַהְמָמָעָט אַגְּזָהָר
דָעַר פָּאַר שְׁעָנְקִין:

חוֹיְשָׁת עַטְעַזְעַזְעָט אַרְנוֹזָר נִלְדָּעָנָעָר נִבְעַרְנָעָר הָאָט נְאַר נִטְאָחָן.

עַס אַיִזְקָר זְהַבְּרָן אַיִזְקָר פְּמַבְּלָגְגָן פְּצָחָזְוָאָלִיט אַז דִּיא שְׁמוֹדְעָנָטָר אַז דִּיא בְּעַרְגִּיר זָאַלְעַן
אוֹל בְּפֶרֶט אַשְׁוָנָא יְשָׁוָאָל דָעַן חַאַט דָעַר נִבְעַרְנָעָר אָטָמָט פְּרוּטָמָט שְׁלָחָנָעָר נִגְרָעָט שְׁלִיטָהָעָגָן.

דָעַר נְאַר הָאָט אַרְיךָ דָעַר נִבְעַרְנָעָר פְּצָחָזְוָאָלִיט אַז דִּיא שְׁמוֹדְעָנָטָר זָאַלְעַן
חוֹעָרָן נִצְיאָאָלְגָן נִאְרְדִּיסְטָעָן פְּדַי מִעַן זָאַלְעַן קְלָנִין הָאָטְלָרְטָן רֹוחָע אָגָמָעַן דָעַם
נִירְטִינְיָן גַּוְלָס וְהָאָס עַר דָעַט אַגְּעָט אַגְּעָט בְּרִיבְרִיבִּין צְוָיָּהָרִיךְ נִרְאַפְּטָן בְּעַרְגְּנָעָר דִּיא
לִידְט אָגָמָעַן דִּיא גַּרְעָסְטִינָעָר בְּרִיחָה פָּרָן זְדַי אַיִזְקָר שְׁרִיבְרִיבִּין צְוָיָּהָרִיךְ נִרְאַפְּטָן
סְוַתְּרוּמָן זְעַנְיָן גַּלְאָסְפִּין בְּרַצְוֹן טָבָד זְדַי אַיִזְקָר שְׁרִיבְרִיבִּין זְדַיְהָרִיךְ דִּיא
חַדְסָלָה, אָגָמָעַן אַלְלָעַ פְּנַכְתְּמָעַן נִצְבָּאָלְגָן נִאְרְדִּיסְטָעָן אַרְיךָ פְּטָמְרָאָקָל, אָגָמָעַן דְּלַנְגְּמָלָס אָגָמָעַן
לְעַבְּטָמָעַן בְּרִיאָה אַגְּזָהָר בְּשָׁלָמָה וְבְשָׁלוֹרָה אָגָמָעַן פְּרִיטָטָז דִּיא אַזְוִידָה אַזְוִידָה טָעַן פְּרוּטָמָט
חוֹיָא מִעַן חַאַט בְּרִיאָה דָעַר נִאְכָת דִּיא גַּעַנְגָע שְׁמָטָאָט בְּלִירְכְּתָב.

בְּגַעַן מִירָזְקָר חִילְעָר אַלְלָעַ פְּנַכְתְּמָעַן זְעַנְתְּשִׁין יוֹדְיָה אָגָמָעַן קְרִיטְסְטִינָעָר זִיְלָר מִתְּפָה זְיוֹן אָגָמָעַן
זְדַי מַאֲכִין טָמָה חִורָה חִורָה אָגָמָעַן עַס אַיִזְקָר אַרְיךָ אַגְּזָהָר אַלְלָעַ פְּנַכְמִינָעָן
אַגְּדָרְגָן נְזִירִין אַרְיִסְטָמָעַן מִינְזְעָן מִינְזְעָן נִגְרָעָן שְׁלִיטָהָעָגָן
זְדַי נִעְמָטָר בְּרִדרָעָר אַגְּזָהָר סְרִינְדָּר.

אַז עַטְלָס
לְזַק אָונָה
לְוָזְעָט
אַגְּזָרְמָן
וְנִשְׁטָמָעַן
עַלְכִּינְיָן
אַבְּגָר
חוֹקְרִין
יְזָפְּחִין
צְמָטָט
זָאַל
אַז עַטְלָס
עַרְיָה
בְּשִׁזְבָּן
גְּנַדְרָן
עַרְ
אַז
זְיַיְזָן
נוֹזָן
גַּזְעָן
אַגְּזָעָן
בָּגְעָן

ארן חירינט או דיא קראוטין ווארטין אוחזק דיא שנאה קענין דיא ווּרְדִין ווּלְבִין מיר
בנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶסְתָּר מִן הַאֲבִין מִיר חַמִּיד נִירָאֵט נְרוּטַּע הַעֲרָצָעַר אַחֲדָאֵי מִיט דִיא קְרָאוֹטִין זִין אַרְן
לְבָב אָרְן אַיִּין נִסְמָה.

רבינו הַלְּ עַלְיָה חַלְוָתָם דַעַר אַנְאָה נְדָרָה חָאָטָן פָּאָר צְוִיָּה טְרוּזָעָנָר יָאָר נִיזָּאָטָן אוֹ כָּל
הַוְרָה פּוֹתָה בְּעַשְׁתִּירִיט אַיִּן דַעַם אַרְיִינָן פְּסָרָק וְאַהֲבָה לְרָעָךְ כְּמוֹדָד דְּאָס חַיִּיסָט דִיא
אַנְדְּזָעַל מְעַנְשָׂרָן זִיָּא מְעַנְנָן זִין פְּזַן וְאָס פְּדָ אַרְעַלְיוֹנִיאָן זִיָּא חַרְלִין אוֹזָר לִיב הַאֲבִין וְהַיָּא דַעַר
אַלְגְּרִין דִּין פְּסָרָק זָאָל מִיר מִיט נְוָלְעָנָע אַרְחוּרָה אַנְגְּרָאָבָעָן אַיִּן אַרְנוּזָעָל הַעֲרָצִיר אַרְן אַרְן.
זָעָרָם גְּנַנְגָּעָן הַאֲנְדָעָל אַיִּן וְאַנְדָרָל זָאָל מִיר חַמִּיד אוֹזָר לְעַבְרִין חַרְאָא דַעַר פְּסָרָק הַרְיסָט אַמְּן הַשְּׁבָב
יְחִבָּרָךְ וְהַטָּפָר פָּאָר דַפְּמָא אַבְרָכָה שְׁקִין אַרְיָף אַרְנוֹן אַרְיָף אַלְלָאָעָמָנָשָׂר אַרְיָף אַרְנוֹזָעָר אַרְן זְדָרָעָ
קִינְדָּלָר אַיִּין קוֹנְדָּלָר אַמְּן.

כהבחי בְּלַעֲמָבָרָג יוֹם אָכָא אַדְרָ שְׁנִי דָעַן 20 מְעָרָק 1848

יצחק יהודא בן אברהם
אוהב ישראל אף חובב עמים.

Jakob Schatzky. Archivalia.
Historische schriftn fun YIVO 2, 615-638.
Vilna 1937.

אַרְכִּיוֹנוֹאָלִיא

פֿון דֶּי יַעֲקֹב שַׁצְּקֵי (נוֹיְאַךְ)

!

אַן אַוְיְרָהּ פֿון 1820 וְעַמְּנַשְּׁרִיבָּן אַגְּשִׁיכְטָעַ פֿון יִזְׁנָן אַין פּוֹילְן

אַין וְאַרְךְ 1820 הַאֲתָה זֶה אַין אַלְפְּסָבְּרָגְּפֶּר צְבָּעָתְּשָׂרִיפֶּת אַין פְּשָׂכְּזָה אַן
אַוְיְרָהּ צָרָ וְרִי נְכָלְעִינְטָץ יִזְׁנָן מִזְׁה אַנְשָׁרִיבָּן: דִּי גִּינְשִׁיבָּנָגֶן הַעֲמָדָשׁ שְׁוֹבֶן גַּזְּרָהָיְתָן קְאָהָן
אַין פְּרָלִיאַשְׁן לְאָכָּרָה. דָּעוּ דָּאָזְנָעָר זְוִילָר אַינְטָרָעָסָגְּמָנָהָר אַוְיְרָהּ אַיזְּגָּנְתָּהָבָּטָה בְּיַהְן אַן אַרְחָה
הַיְּ בָּאָקָאָהָן אַיְזָן דָּאָס פְּרָסְטָה בְּרָקָה וְעַמְּנַשְּׁרִיבָּן אַיְזָן פְּרָלָן אַרְחָה אַיְזָן
נְפּוֹרָעָן טָאָרְכָּזָה טָאָזְגָּזָהָרָן טָוְלִיאָהָר אַזְּבָּרָעָזְנָהָן קְוָן אַיְזָן קְוָיָּהָהָן זְבָּרָעָזָהָן
אַזְּבָּעָטָהָן וְהָאָטָהָן טַשְּׁאָזְקָהָן בָּאָשְׁטָעָלָט טָוְלִיאָהָר אַזְּבָּרָעָזְנָהָן קְוָן אַיְזָן קְוָיָּהָהָן זְבָּרָעָזָהָן
בְּרָן פְּבָוָלָהָהָן אַיְזָן.

דָּעַד דִּילְרָמָאָנְטָבָּר אַוְיְרָהּ, וְהָאָס מִיר זְדוֹרָקָן אַרְבָּלָה אַן אַקְרָיְבָּן (טִימָט אַיְזָרְשָׁלָם
אַרְבָּרְזָעְזָבָּוּגָה) אַפְּלָלָהָט צָרָ דִּי דִּרְדָּישָׁ גַּוְבָּדָהָמָּה אַיְזָן פְּרָילָן, וְהָבָּגָהָט דִּעְרָ מְחַבָּרָה שְׁמָעָלָט הַכְּמָעָר
הַיְּ דִּי אַזְּוִיסְלָעְנְדִּישָׁ הַיְּדָןָהָן בְּגַעַגְעָגָלָהָן קְפָּנְתָּאָהָהָן קְוָן יַדְרִישָׁקָוּיט—אַזְּ זְיַהְן זְנוֹתָהָבָּהָן צָרָ אַסְּפָלָהָן
מְאַטְּמָרְוָאָהָן קְאָהָן דִּעְרָ מְשֻׁרְבָּהָטָהָן דִּי יִזְׁנָן אַיְזָן פְּרָילָן. דִּעְרָ אַזְּרָהָהָן אַזְּפָרְדָּהָן אַבְּרִיטָהָרָן
אַנְגָּלְיוֹן אַיְזָן שְׁבָוָן דִּי יִזְׁוּתָהָן, וְהָאָס מִיר האָמָן אַיְזָן דִּעְרָ פְּרָטְרָאָהָרָהָן זְוָעָן יִזְׁנָן אַיְזָן פְּרָילָן בְּרָן
וְאַרְךְ 1820, אַבְּעָד דָּאָס אַיְזָן אַן עַנְּיָן פְּרָהָר אַבְּאָזְנָבָּהָרָהָן.

Odezwa do uczonych Izraelitów, względem napisania: Historyi zamieszkania ludu izraelskiego w kraju polskim.

Gdy lud izraelski od niepamiętnych czasów zamieszkały w kraju polskim, dostał już przywileje (o których historya polska wspomina) od Bolesława wstydlowego i innych, a później powiększone od Kazimierza W. i następców; gdy iuz za czasów Kazimierza W. tenże lud był bardzo w kraju polskim wzmożonym; a nowo do kraju polskiego przybyły, przyniosł zaraz pewnie z sobą umiejętność czytania i pisania tak po hebrejsku, jak i z niemiecka po żydowsku, któryto umiejętność starannie przez tyle wieków pośród polskiego ludu i mowy żyjąc, aż dotąd zachował; ani wątpić można, żeby w mnóstwie swoich ksiąg i pism niemal mieć zapisanych: tak czasu przybycia swojego do polskiego kraju, jako też i dat różnych krajowych wypadków, zmiany królów, i Panów, i swoich swobód albo różnych uciemiężeń.

Zadziwić się tyko wypada, że z powiedzy tylu uczonych ludu izraelskiego, w których kraj polski tak obfituje, a którzy wyłącznie w naukach, w czytaniu, pisaniu i rozumieniu całe życie pedzą, i od zagranicznych nawet żydów za biegleyszych w hebrejskim języku i w prawach żydowskich są poczytywani; zadziwić się więc, powtarzam, potrzeba, dla czego żaden z tych uczonych polskich Izraelitów dotąd nie napisał: Historyi zamieszkania ludu izraelskiego w kraju polskim.

Niebyłaby to marna i niewdzięczna praca, albowiem tę historię, piszący Izraelita nie tylko się przysłużył swojej wiary braciom, ale oraz odkryły może daty niewiadome historyi polskiej, lub wiadome tém mocnołyby potwierdziły; a może szczęśliwie niesiedne czyny i wielkie dzieła, które przedkowie nasi albo zapisać nie umieją, albo też zaniedbali, z ślepsiały wylatywając niepamięci, uratowałyby z wiecznego moce zatracenia.—Taki więc Izraelita uczyony, tém swoim pracowitęm dziełem, nietylko się wywdzięczył té ziemi, na który się urodził i wychował, ale oraz mógłby inie swoje między dziedzopisarzami uniesmiertelić. Do tego dołożyć ieszcze i to można: że jeśli ta historia z dobrą napisana była krytyką, jeśli zamykala w sobie daty i czyny skąd inąd niewiadome, byłaby bardzo poszukiwana i dla tego mogłaby niemalą piszącemu prócz sławy i kerzyś pieniężnę przynieść.—Z tych to przyczyn i powodów niniejszą odezwą napisać do uczonych Izraelitów przedsięwziętem; aby do użyteczności zwrócić ich uwagę i uczoną pracowitość, to jest do poszukiwania i zbiórniu w starych izraelskich pismach i księgach w całym kraju a nawet i za granicą, wszystkich szeszątów do tey historii ściągających się, wszystkich naznaczonych dat wypadków naydawniejszych i bliższych, czynów znakomitych i. t. p., a te dopiero zebrane i weług czasu uporządkowane, byłyby dostatecznym zapasem do ułożenia podobnej historii: o zamieszkaniu ludu izraelskiego w kraju polskim.

Spodziewam się, że uczeni Izraelici, dla sławy własnego rodu, dla wydobycia z niepamięci swoich poprzedników, sławnych albo z umiejętności, albo z piastowanych urzędów, przyjmą ochoczo té moją odeszwę, i wezmą ją za skazówkę do pilnego napisania dzieła tak użytecznego.

A...

(„Eszelja Polska”, Lwów, r. 1820, Grudzień, t. III, p. 308—311).

אַיְבָּעַ דָּזָעַ אֲנָכָּה

אוֹרֵחַ דָּוֶן שׁוֹ דִי נְפָלָעַנְטָעַ יַיְדָן מִכוֹּה אֲנַמְּרִיבָן: אַפְּשַׁ-
צָטָעַ פָּרְלִישָׁן פָּרְלִישָׁן אַיְבָּעַ דָּזָעַ אֲנָכָּה
אוֹזְרָי וּזְרָי דָּאָס פָּאָלָק רְשָׂרָאָן, וְאָס חְוִינָט שְׁוֹרָן פָּנָן עַזְּגָעַ אַלְעָט אַיְבָּעַ דָּזָעַ אֲנָכָּה
שְׁוֹרָן בְּאַקְוּמָעַן פְּרִירְוּלְעָנִיעַס (וּרְעַנְן וּוּעַלְעַכְעַס דָּעַרְמָאָנָט דִּי פְּרִירְוּשָׁלָן גַּמְבִּיכְטָעַ) ; בְּאַגְּלָסָלָאָה
דָּפָם שְׁפָמְחוּדָרָקָן אַיְבָּעַ פָּיְנָאָלָעָגָעָן שְׁפָמְטוּרָה פְּאַרְבּוּרְעַטְעָרָת גַּמְיָאָרָן דָּרָךְ קָאַזְמָוִיד
דָּבָם גְּנוּרִיסָן אַיְבָּעַ דָּרָךְ קָאַזְמָוִיד וּרוֹשָׁוִת; אַיְבָּעַ וּזְרָי שְׁוֹרָן פָּנָן דִּי אַיְבָּעַן פָּנָן קָאַזְמָוִיד דָּבָם גְּנוּרִיסָן אַיְבָּעַ
אַט דָּאָס פָּאָלָק נְפָלוּעַן שְׁוֹרָן שְׁטָאָרָק פְּאַרְמָוִיד אַיְבָּעַן פְּרִירְוּשָׁן לְאָנָה; אַיְבָּעַ קָרְבָּשָׁן אַגְּלָסָלָאָה
שְׁוֹרָן לְאָנָה, הָאָט עַס זִיכְּרָל גְּבָרָאָס פְּרִימָן זְדָן דִּי קְעַנְטָשָׁאָפָּט פָּנָן יְרִינְגָּעָן אַיְבָּעַן אוֹזְרָי
הָכְבּוּעָנָשָׁן אַיְבָּעַ אַרְיךְ אוֹזְרָי גְּדִירָשָׁן דִּי דְּבָרָעָנָה אַיְבָּעַן אַפְּעַמְּדָרָת
בֵּין אַיְצָטָן, לְעַבְנָדָרִיק אַזְוִי סִילְרָוָת אַוּוֹשָׁן דָּבָם פְּרִירְוּשָׁן לְאָנָה; מַעַן קָמָן
נָאָר נִירְטָסָקָן, אַז אַיְבָּעַ דִּי פְּרִילְרָאָבָּרָעָר אַיְבָּעַ שְׁוֹרִיקָן זְנָעָנָה זְאָל עַס נִירְטָהָקָן פְּאַרְהָרִיבָּן: דִּי בְּנִיטָּה
פָּנָן זְבָן אַלְקָוָם אַרְגָּלָסָלָאָה פְּרִירְוּשָׁן לְאָנָה, אַיְבָּעַ אַרְיךְ דִּי דָּאָטָעָס פָּנָן פְּאַרְטִיְּדָעָנָה גַּעַלְעָדָרָת אַז
קָפָנה, דִּי אַרְבְּלָדְבָּרָעָטָן פָּנָן קִינְיָנָן אַיְבָּעַן, זְבָנָה אַרְגָּלָסָלָאָה
אוֹגְטָדְרִיךְוִינְגָּן.

מַעַן דָּאָרָאָס זַיְדָן נָאָר טְאָרָק הַוְּנָדָרָהָן, וְאָס פָּנָן צְוִירָהָן אַזְוִי סִילְרָוָת נְפָלוּעַנְטָעַ פְּאָלָק
יְסָרָאָל, וְאָס זְיִינְגָּן פָּאָלָק בְּשָׁעָר אַרְגָּלָסָלָאָה פְּרִירְוּשָׁן לְאָנָה אַזְוִי פְּאַרְבּוּרְעָנָהָן דָּאָס גַּאֲזָגָעָל גַּעַנְן
זְיִלְשָׁסָל אַיְבָּעַן וּוּסְנָשָׁאָפָּטָה, אַיְבָּעַן זְיִינְגָּן אַיְבָּעַן כְּרִירָה אַיְבָּעַן זְיִי רַעֲכָנָהָן זְדָן פָּאָר מַעַר
בְּאַחֲזָהָן אַיְבָּעַן דִּעְרָה הַלְּבָרְעָנָהָרָה פְּרִאָרָאָז אַזְוִי אַיְבָּעַן דִּי יְהִידָּה דִּי
יְהִידָּה אַיְבָּעַן זְיִדָּה הַלְּבָרְעָנָהָרָה פְּרִאָרָאָז אַזְוִי אַיְבָּעַן דִּי אַרְיָהָלְגָּדָרָה
יְהִידָּה, אַיְבָּעַן חָדָר אַיְבָּעַן, דִּגְרָאָס מַעַן זְיִדָּה בְּנָן הַזְּנָדָרָהָה, פָּאָר וְאָס קִינְיָנָהָן פָּנָן אַז דִּי נְפָלוּעַנְטָעַ
פְּרִוְּלִישָׁפָּלָעָן יְהִידָּה הָאָט בֵּין אַיְצָטָן זְיִדָּה בְּנָן הַזְּנָדָרָהָה: דִּי גַּעַשְׁכָּטָעָס פָּנָן דָּבָם יְשָׂרָמָן
יְבִידָּרָהָן פָּאָלָק אַיְבָּעַ דִּי פְּרִירְוּשָׁן לְאָנָה.

2) Że żydzi korzystali z tego pozwolenia we właściwym kraju do wieku I, jak również od wieku I do wieku IV, gdy dobrowolnie skazyli w armiach rzymskich. Komitet wszelkie z urzędu swojego nie mając władzy rządzenia sumieniem Starozakonnych minima jednak, iż przez wzgląd na położenie kraju nie będą się zastawiali ekskuzami świat od prze dla ogólnego dobra potrzebnych i w tej mierze oknażą się bądź posłuszeństwi rozkazowi Rządu, bądź (może jeszcze chętniej) odeszmem właściwych Rabinów.

(Archiwum Kuratora)

ז'יזונג ש'ון 28 ספטמבר 1830, נ'ו 176

שי אנטיגמיהינע דירקטוריון ק' 22 אוקטובר מילוט מיטן שי מילוטהו פון דער ק' 38 קראד קראד
פון 26 ספטמבר רצצאמברוי דער ז'ן ז'ן פאָרְטַּן, ז'ן ז'ן ז'ן בְּקִרְבֵּן ז'ן ז'ן פון דירקטוריון ז'ן ז'ן
דער לְוִוִּילְבָּאָלֶט פָּאָר יְהָנֵן צ'י אַבְּקָטָן ז'ן בְּלִינְגְּנְהָרָן אַן עֲדָן פְּרִילְבָּרְגְּנְהָרָן אַן יְהָנֵן
טוֹבְּדִיקְעָסָט, וְרִי חַנִּיט עַס וְעַט זְרַעַן אַרְצְזִוְּנָן אַן דָּעַט אַעֲשָׂע זְרַעַן קָרְבָּאָזְנָה
דִּינְסְּרָן.

עַס וְעַט בְּאַשְׁטְּרֵבָט אַקְּדָּזְרִיךְן זְעַרְקָה זְעַרְקָה זְעַרְקָה

(1) אַן מְשֻׁרָּת נְפִיעָן זְיַרְמִיבָּט יְהָנֵן אַן עֲלֵן פִּין דְּרִיאָדְרִיךְרָט זְעַרְקָה זְעַרְקָה
כְּעַמְּעָן מִיטָּא אַרְבָּגָט אַנְיָיָן אַיְלָא זְיַרְמִיבָּט טְבָה.

(2) אַן יְהָנֵן דָּאָבָן אַרְבָּגָט זְעַרְקָה דְּרִיאָדְרִיךְרָט אַנְיָיָן זְיַרְמִיבָּט אַגְּנָד בְּרִין
וְרִיאָדְרִיךְרָט אוּרְקָה פִּין I זְיַרְמִיבָּט בְּזָנָן IV זְיַרְמִיבָּט זְיַרְמִיבָּט זְיַרְמִיבָּט
נְפִידָנָה אַן דָּרְזִימְרִיךְ אַנְיָיָן זְיַרְמִיבָּט קְרִין מְרָכָה כְּיָתָן זְעַרְקָה
אַיְבָּלְיָה לְפָמָן נְפִירָה זְעַרְקָה מְיָנָט זְעַרְקָה, אַיְגָטְזָדְקָה אַיְלָא אַבְּגָט זְעַרְקָה אַיְלָא
חַפְּזָן זְעַרְקָה נְפִירָה זְעַרְקָה מְיָנָט זְעַרְקָה, אַיְגָטְזָדְקָה אַיְלָא אַבְּגָט זְעַרְקָה
חַפְּזָן אַוְרָקָה אַוְרָקָה זְעַרְקָה דָּעַט גָּאָפְּלָלְגָּדְלָה זְעַרְקָה, אַדְעָרָה (אַדְעָרָה נְאָרָה מְיָנָט
חַשְׁקָה) דָּעַט אַרְיָה-זָהָב זְעַרְקָה דָּעַט גָּוּנְהָרְקָעָה רְבִיבָה.

(ארכיוון פון קורטזאי)

Posiedzenie z 6 Stycznia 1831

№ 3

Rada Narodowa Najwyższa oceniając słuszności powodów dołączonych tu w kopii podaniem Józefa Gołuchowskiego z d. 30. z. m. przedstawionych, zważając oraz iż już wskutku podania Starozakonnych z M. Kalisza przez decyzję Rady Najwyższej z d. 27 Grudnia r. z. oznajmionem zostało, iż lud Starozakonny, pomimo opłaty rekrutowego jest obowiązany należeć do gwardii ruchomych i straży bezpieczeństwa, poleca Komitetowi Starozakonnych podanie swych myśli, jakby najlepiej zachęcić i użyć można lud Starozakonnych do służby wojskowej.

Komitet Starozakonnych postanowił odpowiedzieć iż środki użycia Starozakonnych do służby wojskowej stanowiły jeden z głównych przedmiotów poszukiwań i prac Komitetu powołanego do ich organizacji. Przeswiadczone iż lud ten nie może zostać szczęśliwszym, niestawszym się wprzód użycelnym dla kraju, który zamieszkuje, Komitet wcześniej widział, iż jednym z najskuteczniejszych ku temu środków było skłonienie go do noszenia broni wspólnie z chrześcianami, przeto albowiem musiałby z czasem odwyać od wielu zadawnionych przesądów, które włączeniu się jego z ludnością chrześcijańską dotąd są na przeszkodzie wygotował przeto projekt po zniesieniu się z Izby Dojadeżnej, rekrutowania Starozakonnych, który znajduje się w ręku Rządu.

Lecz jako we wszystkich swoich [pracach] Komitet miał ciągle na celu uskutecznienie przedniej czy później ostatecznej reformy ludu Izraelskiego, wspomniany projekt jest tylko jednego z części tej wielkiej całości i wymaga do zupełniejszego skutku iżby wszystkie inne środki tej reformy jednocześnie mogły być użyte.

Główna zasada rzeczonego projektu jest ta sama jaką P. Goluchowski, obywatel delegowany do Komisarza obwodu Opatowskiego podaje w imieniu słusznoci i ojczyzny t. j. że Starozakonni powinni służyć osobiście w wojsku, a nie uwalniać się do tego przez składanie większej lub mniejszej opłaty. Komitet nie znajduje potrzeby nic tu przydawać tak do uwag szanownego Obywatela, jak do tego we wstępie tyle razy wspomnianego projektu sam już wyraził. A ponieważ Najwyższa Rada Narodowa zapytuje go nie o sposoby zwyczajnego rekrutowania Starozakonnych, lecz o środki zachęcania ich do przyjmowania dobrowolnie służby wojskowej w chwilach gwałtownej potrzeby, Komitet ośmienia się przełożyć iż najskuteczniejszymi byłyby:

N a p r z ó d : przyznanie wszelkim ochotnikom z ludu Starozakonnego tych samych praw do rang i przywilejów wojskowych co i ochotnikom chrześcijańskim.

P o w t ó r e : przyznanie wszelkich praw cywilnych dla niego i dla jego potomków każdemu Izraelicie, który przez jakiś czyn znakomity zasłuży na znak honorowy, lub który tylko wylużył niemalnie 10 lat w wojsku.

P o t r z e c i e : uwolnienie każdego ochotnika od chwili wejścia do służby od wszelkiej opłaty wyłącznie ciążącej na Starozakonnych.

Komitec nie ukrywa przed sobą iż gdyby można dać przekonanie Starozakonnym, że zakaz odbywania służby wojskowej w dniu szabasu, odróżnianie potraw czystych i nieczystych i tym podobne przepisy religijne odrywające ich w użyciu towarzyskim od chrześcian, albo nie są jak w istocie objęte prawem mojżeszowym albo przynajmniej powinny ustąpić miłości dobra publicznego; byłby to środek najpewniejszy zachęcenia Izraelitów do wojska i uczynienia z nich odważnych i wiernych żołnierzy.

Wszakże powaga Komitetu nie może mieć wpływu na sumienie Starozakonnych i pozostaje mu w tej mierze tylko życzyć aby Rabini przekonali się, iż obrona kraju, w którym mieszkają wkłada na nich świętą powinność wydania do swych współwzorców odeswy w celu oddalenia od ich umysłów zbytecznych skrupułów wstrzymujących uczucia patryotyczne.

(Archiwum Kuratora)

ז'יכוּנוּ בְּן 6 טַנִּין יָמָנוֹגָר 1831, ג' 3

ה'ער העכטער נאציאנאָלער דָאָט, אַפְּסָאַדְנֶרְיךָ פָּאָר דִּרְכְּתְּרָקְדֵּר מַאֲטְרוֹהָן, סְבָּרוֹת אַרְן דָּקָר
דָּא בְּלַנְגְּלִיְנְטָרָר קָאָפְּרָעָה פָּינְדָּר וּמְנֻדְּרָגָה בְּן יוֹזָעָף נְאַלְמָאָרוֹסְקִי פָּינְדָּכְטָן בְּן פָּאָרְנוֹ, ה'
נְאַלְמָאָרוֹסְקִי אַרְן אַכְּמָה, אָז שְׂוִין מְחַמֵּת דָּעַר חַפְּנִוְוָגָן פָּרָן דִּרְיְזְדִּין פָּרָן דָּעַר שְׁאָטָט קָאַרְזִיךְ אַרְן דָּזְדָּךְ
אַבְּשָׁרוֹת פָּרָן העכטן רָאָט פָּינְדָּמְפָּרָה פָּרָן נְלַמְּדָהָן נְעַזְּדָהָן, אָז דִּרְיְזְדִּיךְ אַבְּשָׁרוֹת
מַאֲסָע אַרְן מַהְוִירָה, חַווּ דִּיבָּם רַעֲקוֹרְטָן-שְׁטָרְיעָר, צִרְנַחְנָן צִרְנַחְנָן מַאֲבִילְטָר נְוֹאַרְדִּיךְ אַרְן צִרְנַחְנָן

4. ג' גַּעֲרִיסְטָר יְוּנָעָף גַּאֲלָאָחָסְקִי פָּרָן קָאַלְיִישָׁה הָאָט זִיךְרָהָן כְּעַמְּנָכוֹת צִוְּרָהָן דָּעַר רַעֲגִירָהָן מְפָהָה צִוְּרָהָן דִּי
זִוְּרָהָן זָם מִלְּיָעָר-זִיְּנָסְטָה. דִּי קָאַרְזִיךְ אַרְן הָבָן אַגְּנָעָמוֹן, אָז עַס אַיְן נִיטְיְשָׁרִיךְ צִוְּרָהָן יְמָנָן אַרְן דָּעַר
אַרְמָנִי אַרְן נִיטְזָבָהָן דָּעַר רַקְרוֹטָן-שְׁטָרְיעָר. דָעַר אַרְמָנִיְּסְטָרְטִיוֹמָרָה רָאָט הָאָט בְּהַחְזָזְקָה דִּי
פָּרָן אַגְּנָרָה 1831 אָז בְּצָפְּלָהָן זִיךְרָהָן אוֹזְרָהָן זָם גַּזְבָּהָן-גַּזְבָּהָן. – צִוְּרָהָן דָּזְוִיקָּה אַגְּנָעָמוֹן גַּזְבָּהָן
זְרוֹקָה אַרְן אַיְדִּישָׁר אַיְבָּרְזָהָן כְּנָס אַלְעָזָרְהָן-צָהָבָהָן, זְרוֹחָהָן 1934, ז' 333

דער זיךערקייטס-וועגן, ניט אויפֿ דעם קאָפִיעַטען, ער זאָל אַדְרֶיכָן זונֵיגּ מְדוֹנוֹנֶגּ, הַיְהָ אַזְנָבָר
מען קאָן צוֹם בעסְטָן צוֹעִין אָוָסְטָן דָּאַסְטָן פַּאֲקָּסְטָן פָּאֲרָּסְטָן בְּלִיְלִיטְעָרְדְּוִיסְטָן.

דער יַיְדִּישָׂעָרְ קְאַמִּיטָּעָת הַאֲמָט בַּאַשְׁאָקָּסְן צַו עֲזַנְעֵילָהָא אוֹ דִּי מְוִיטְלָעָן, וְזֹה אַזְזָרָ אַוּסְטוּרְבָּן
וַיַּדְן טַאַרְן מְרוּלִיטְעָרְדְּוִיסְטָן, זַיְנְעַן גַּעַוּעַן אַיְנָעַן פָּן דִּי עַיְקָרְדָּקָעָן זַאַרָּ אַזְדָּגָטָן פָּן קְאַמִּיטָּעָת
וְאָסָ אַזְזָרְבָּאָסְטָמָט גַּעַוְאָקָרְן זַיְזָרָ אַנְאָנְזְוָרְן, אַרְבָּעָתְבָּינְטָן דִּיְרָהָן, אַזְדָּגָטָן אַזְדָּגָטָן פָּן קְאַמִּיטָּעָת
נִיטָּוּנָן נְלִיקָּעָכָרָ, אָוּבָּד זַיְזָעָט פַּרְיָוָרָנָרָ נַיְזָעָן נַיְזָמָנָרָ אַזְדָּגָטָן, הַאֲבָּבָן
דָּעַר קְאַמִּיטָּעָת בְּנַעַמְנָס אַיְנְעַן, אַזְאָוָנָרָ פָּן דִּי וְרוּקְעָרְדְּקָעָטָן מִירְטָלְקָן דָּעַרְזָרְהָאָטָט גַּעַוּעַן
צַו בְּזָהָגָן זַיְזָרָ מְרָאָנָן גַּעַוְעָרָ גַּרְזָעָלָן מִיטָּסָן דִּיְרָקְסָטָן, וְזֹנְעָלָן דָּעַרְזָטָן זַיְזָמָנָן
מִיטָּסָן דָּעַרְ אַזְנָת גַּעַמְוָת זַיְזָאָסָפָנְטָרְיָהָן פָּן אַסְטָרְלְעָמָן שְׂאַרְאָזְדְּמָוָן, וְזֹאַסְטָנְעַן בָּרוּ
אַיְצָט אַסְטָעָרְ פַּאֲרָ אַיְדָן צְוָנְיָהְלָסְטָן מִיטָּסָן דָּעַרְ גַּרְזָעָמְלָקְעָטָן בָּאַגְּלָגְלָקְעָטָן, אַן חָאָט אַזְבָּנָן
גְּרָוּתָן גְּלָוְבָּבָדָם, נַאֲכָן צְוָנְיָהְלָסְטָן זַיְזָרָ מִיטָּסָן דִּיְרָבְּעָגָס-קָאָבָעָתָן, אַזְבָּעָטָן
טִירָן דִּיְרָגָגָ, וְזֹאַס גַּעַלְגָּטָן זַיְזָרָ אַיְן דִּיְהָנָטָן פָּן דִּיְרָגְּלָוָגָן, נַאֲרָהָהָוָתָן וְזֹרָ אַיְן אַעֲלָזָגָל
[אַרְבָּעָטָן] האָטָהָהָדָרָקָעָטָן זַיְזָרָ מִיטָּסָן דִּיְרָבָּגָגָס-קָאָבָעָתָן, אַזְבָּעָטָן
אַלְעָגְטָנְלָטָקָעָטָן רַיְזָקָרָמָטָן פָּן יַיְדָשָׂן פַּאֲלָקָהָ, דָּעַרְבָּעָטָן אַיְזָרָהָדָרָקָעָטָן
טִירָלָן פָּן דָּעַרְ נָרוּסָהָרָ גַּעַגְזָקְרָתָן אַיְן פָּאֲלָלָגָןְלָאָטָן, אַזְבָּעָטָן אַנְדָּלָעָטָן
פָּן זַיְזָרָ דָּעַרְ דָּזְבָּעָטָן רַיְזָקָרָמָטָן זַאַרָּ קָאָנָן זַיְזָרָ גַּלְעִידְצִיְּמָרָטָן אַיְזָנְגָנְיָהָן.

דָּעַר הַרוּפְּסָרְדְּגָנְיָהָטָן פָּן דָּעַסְטָרְמָאָנְטָן פְּרָאָרְקָעָטָן אַיְזָרָהָדָרָקָעָטָן, וְזֹאַס עַל אַיְזָנָה
אוֹ דִּי גְּלִוְעָבָאָזָס קָיִסְטָרְזָן, וְזֹאַס אַיְזָנְדָבָנְדָטָן זַוְתָּאָ קְאַמִּיטָּעָתָן פָּן אַסְטָבָאָזָדָעָטָן בָּאַנְזָהָן
אַן זַיְזָעָטָן פָּן יַזְשָׂרָ אַרְטָלְדָּזָהָן, דִּיְהָ אַזְזָרָהָן בְּזַיְזָעָטָן אַרְטָלְדָּזָהָן
אַן נַיְשָׂטָן זַיְזָרְבְּלָעָמָן פָּן אַיְזָרָהָדָרָקָעָטָן אַגְּדָעָטָן אַדְבָּעָטָן קְלָפְנָאָזָן אַפְּגָאָלָהָ, דָּלָרָ
קְאַמִּיטָּעָת נַלְגָּיָטָן רָוְמָטָן פָּאָרָהָנְטָקָעָטָן דָּאָ עַפְסָן גַּזְבָּנְבָּעָן סְבָבָן דִּיְבָאָרְקָעָטָן פָּן אַזְדָּעָטָן
דִּיְקָעָנָהָרָ, סְבָבָן דִּיְרָבְּגָהָרָ, וְזֹאַס עַד הַאֲנָטָאָלְיָן אַלְיָהָן אַרְטָנְעָנְזָעָטָן אַיְזָנְגָּזָרָהָן
אַזְזָרָהָרְלָאָזָן דָּעַרְמָאָגָטָן פְּרָאָרְקָעָטָן. אַרְנוֹהָהָוָתָן וְזֹרָ דָּעַרְהַבְּשָׂעָרָן
אַיְסָ אַן נַיְסָ וְזַיְגָנָן דִּיְאַרְזָנָיבָּסָן פָּן אַנְגָּזָעָמָעָן פְּרָעָמְנָוָיְהָן
וְזֹה אַזְזָעָמָעָבָּהָן זַיְזָקָעָמָעָבָּהָן פְּרָעָמְנָוָיְהָן דָּעַמְלָאָתָן דִּיְאַמְּלָעָמָבָּהָן פָּן אַזְזָעָמָעָבָּהָן
וְזֹאַלְטָ גַּעַוּעַן:

לְדָרְטָנָסְ: אַוְרָקָעָנָן זַאַרָּ אַלְלָעָטָן פְּרָעָמְנָוָיְהָן פָּן דָּעַרְ יַיְדָשָׂן פְּאֲלָקָמָאָסָל דִּיְלָבְּיָקָל
רַעַכְתָּ אַרְיָקָעָטָן מִילְּרָטְקָיְשָׂיְרָאָגָטָן אָוְן פְּרָיְוּרְלִיְּעָמָסְ, וְזֹאַס דִּיְקָרְטָבְּלִיכָּבָן
צְהָרָיְ טָבָּסְ: אַנְגָּרָקָעָנָן אַלְלָעָטָן בְּרִדְגָּעָלְלָכָבָן רַעַכְתָּ אַלְלָעָטָן פְּרָעָמְנָוָיְהָן
קְינְדָעָרָ בְּנָנָעָרָ, רַעַן יַיְדָהָרָ, וְזַלְבָּעָרָ וְזַעַטָּהָדָרָ אַזְבָּעָטָן אַזְבָּעָטָן
דִּוְנָעָן אַפְּגָאָלָהָ-אַרְיָקָעָטָן, אַזְבָּעָטָן וְעַלְכָּבָדָרָ וְעַטָּהָנָרָן נַאֲרָהָהָדָרָקָעָטָן 10 יַיְזָרָ אַרְנוֹהָהָרָ
דָּרְרִטָּסְ: בְּאַלְרָעָמָן אַרְמָלָקָעָמָן פְּרָעָמְנָוָיְהָן פָּן זַיְזָעָמָעָבָּהָן, וְזַיְגָנָן
זַיְגָנָטָן זַיְזָקָעָמָעָבָּהָן, וְזֹאַס לִגְמָטָם אַרְבָּיָן אַזְבָּעָטָן.

דָּעַר קְאַמִּיטָּעָת בָּהָאָלָהָטָן שַׁאֲרָ אַזְדָּגָטָן, אַזְבָּעָטָן אַזְבָּעָטָן, אַזְבָּעָטָן
לִזְדָּן דִּיְאַבְּרָצְנָהָגָגָ, אַזְבָּעָטָן דָּעַרְ פְּאָרְבָּאָטָן צַו טָוּן דִּים
בְּיִלְּיְטְרִידְרִינְגָּסְטָן אַזְבָּעָטָן שַׁבְּתָהָ, דִּיְאַנְטָעְרְשְׂרִירָהָגָגָ
צּוֹרָשָׂעָגָגָ, שְׁרָעָגָגָ, אַזְבָּעָטָן טְרָאָהָגָגָ, אַזְבָּעָטָן זַיְזָעָמָעָבָּהָן
דִּיְהָ אַפְּגָאָלָהָטָן גַּעַלְגָּעָטָן אַזְבָּעָטָן, אַזְבָּעָטָן זַיְזָעָמָעָבָּהָן
נַעַזְעָאָטָן, אַזְבָּעָטָן זַיְזָקָעָמָעָבָּהָן אַזְבָּעָטָן זַיְזָקָעָמָעָבָּהָן
מִרְמָלָאָגָעָנָבָּהָן דִּיְיָדָן חִשְׁקָעָטָן אַזְבָּעָטָן צַוְּבָעָטָן
אַבָּעָטָן דָּעַרְ אַיְמָאָרְטָטָן פָּן דִּים קְאַמִּיטָּעָת קָאָנָן פָּרָנָהָגָגָ
שַׁאֲרָ אַזְבָּעָטָן יַיְדָהָרָ, אַזְבָּעָטָן יַיְדָהָרָ, וְזֹאַס לִגְמָטָם
לִזְדָּן אַזְבָּעָטָן, אַזְבָּעָטָן פְּרָעָמְנָוָיְהָן, אַזְבָּעָטָן זַיְזָעָמָעָבָּהָן
הִיְלִיקָּן הָוּבָעָמָעָגָעָבָּהָן צַו דִּיְיָדָן גַּעַלְגָּעָטָן, בְּכָדְרָ אַיְסְבָּוּרְטָבָּהָן
זַיְזָעָטָן גַּעַדְאָנָקָעָטָן דִּיְיָדָן חִטְבָּהָטָן, וְזֹאַס שְׁטָרְבָּן דִּים
(אַדְבָּעָטָן פָּן קְוּוֹרְמָהָן).

2 Stycznia 1831.

Izba Doradeza przy Komitecie Starozakonnym w odpowiedzi na założaną od Komitetu pod dniem 31 Grudnia r. z. opinią, przesyła sporządzony przez rabina i członków Izby protokół, w którym rabin wyjaśniając, iż duchowni wyznania mojżeszowego nie mają władzy rozwiązania lub zwolnienia prawdziwego zakazu religijnego wyraża się, że w takim tylko przypadku uroczystość dni świątecznych ustępuje gdzie idzie o ratowaniu życia niebezpiecznieństwa zagrożonego. Ze zaś potrzeba użycia Starozakonnych do zatrudnienia w dni szabasu nie jest tego rodzaju, proponuje przeto, czyliby nie lepiej było, aby narodowie Izraelici pracowali przez całą noc z czwartku na piątek i przez cały piątek zostawiały dzień sobotni do odpoczynku i dla zachowania ich od pogwałcania szabasu tak skrupulatnie przez żydów obchodzonego.

Postanowiono przesłać Dyrekcyi Ogólnej Wyznań tą opinię — sporządzoną w dalszym ciągu swej opinii z d. 28 Grudnia r. z. względem założanego otzymania od kogo należy dysponsy któreby Starozakonnym dozwalały zająć się w dni świąteczne dytyczną w obecnym czasie dla wojska posługą — z nadmienieniem iż Izba Doradeza wezwana u udzielenie w tej mierze opinię nieodpowiadającą na szczegółowe Komitetu Starozakonnych zapytania obrasta sobie za przednię swojej odpowiedzi względem szewców i krawców i co do niej tylko swe udzieliła zdanie.

וַיָּזֶה בְּיֹם 2 טַבְ�עַר 1831

ה' בָּאֲדָמָנָה קָרְבָּלָה בְּעֵמָה וְרוּבָּה כִּירְבָּסָר בְּרִיךְ בְּנֵי אֶחָד מִשְׁמָרָה
ה' בָּאֲדָמָנָה מִרְתָּבָה בְּנֵי דָעַת מִבְּנֵי קָרְבָּלָה בְּעֵמָה וְרוּבָּה כִּירְבָּסָר
פְּנֵי מִשְׁמָרָה וְרוּבָּה הָאָבָן בְּנֵי קָרְבָּלָה בְּרִיךְ בְּנֵי אֶחָד מִשְׁמָרָה
וְבְּנֵי אֶחָד מִשְׁמָרָה זֶה אֲדָמָנָה, אֲזֶן אֲרָן דָּבָר שֶׁבְּנֵי אֶחָד מִשְׁמָרָה
אֲזֶן רָאַטְלִינְגָן אֲפָכָבָן, וְאֲזֶן אֲזֶן סְבָהָה וְאֲזֶן אֲזֶן בְּנֵי אֶחָד מִשְׁמָרָה אֲרַבְּטִינְגָן
הָרָן יְזִין אָמָן שְׂבָה, אֲזֶן וְאֲזֶן נִיטָּהָן דָּבָר מִזְרָחָה וְאֲזֶן גְּדוּלָה
בְּסֻעָה, אֲזֶן יְזִין שְׂטִיטָה וְאֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן
אֲזֶן דָעַת נִגְעָן פְּרִימָאנְדְּרָן כָּאֵן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן
אֲזֶן וְכָלָן פְּרִידְהִיטָּן מִדְּלָל בְּנֵי סְמָךְ וְאֲזֶן יְזִין הוּבָּן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן
בְּאַמְּגָנָן גְּהַתְּרִין אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן אֲזֶן
פְּרִידְהִיטָּן, וְאֲזֶן אֲזֶן
וְעַגְן וְעַגְן עַס אֲזֶן פְּאַדְגָּנָן גְּמָדָה בְּנֵי צִיּוֹן אֲזֶן כִּינְסָה בְּנֵי
אַהֲרֹן, וְאֲזֶן אֲזֶן דָּעַרְלִינְגָן דָּבָר יְזִין כָּאֵן אֲזֶן גְּלִידְגָּדָן, אֲזֶן
דְּנִילְגָּה, וְאֲזֶן אֲזֶן גְּרִישָׁקָר בְּנֵי אֲזֶן מִלְּיִינָה, אֲזֶן דָּבָר אֲזֶן
בְּאַדְמִינְגָּס - אֲקְבָּר, וְאֲזֶן אֲזֶן גְּהַדְּלָה גְּהַדְּלָה כָּאֵן גְּעַמְּן וְאֲזֶן
נִרְטָן גְּעַמְּלָה וְאֲזֶן דָעַת בְּהַרְבִּיאִידְהִיטָּן אֲזֶן דָעַת קָרְבָּלָה אֲזֶן אֲזֶן גְּמָלָה
אֲזֶן בְּמִצְּבָּעָה שְׂטִיטָה אֲזֶן שְׂטִיטָה אֲזֶן נִרְטָן וְאֲזֶן אֲזֶן מִרְטָבָה.

Posiedzenie, 15 Maja 1831

1) W razie powołania panów nauczycieli (Szkoły Rabinów) do służby czynnej jako należących do Gwardji Narodowej zastępstwo z pomiędzy uczniów do wykładania prelekcji utrzdziła

2) Alumów, jako też stypendystów ostrzeżono, iż żaden bez zezwolenia Komitetu oddając się na prowincję w czasie świąt Wielkiej nocy pod utratą dobrodziejstwa Rządu nie jest mocen.

3) Przedstawi Kandydata na zawakowane stypendium po Hernisz synach.

22 מאי 1831 ייצוגן

- (1) אין נאכ' ריבון ר' הצעין לאריך (אין דער מאכ' אונטערן דהוילן גאנדערן זיין אונטערן דזונטס ווי זונטההפריך שי וילר אבעראגאָלען גראָדריע, אַפְּלַנְצָהָאַלְעִיטָהן פֿון דֵי אַוְּרִיךְן דר שילעך אַרְךְ צוֹ האַמְּנָן דר פֿאָרְלַעֲטַהָּנְקָה)
- (2) געווֹאָרְנָט דר קַעַטְבָּוּרְגָּס אַזְּן אַיְיךְ דר פֿאָלְמַדְּרַאָזְּנָה אַז קַיְיָעָר טַאְר וְאַז אַז דָּלֶר דָּעַרְוָוְבָּנִיס פֿון קַאְמְרִיטָט אַפְּלַאְכָּזָן אַז דֵי זַוְּסָן פֿון סְפָּה, אַוְּנְמָנָס שְׁבָּרוּךְ אַבְּאוּלָן דר אוֹנְטְּרַשְּׁטָרְזָהָן פֿון דָּלֶר רַעֲבָּדוֹרְגָּס)
- (3) שְׁלָמִים אַרְתִּיס אַקְאָנְדִּידָטָס אַז דָּלֶר בְּאַפְּלַעְטָהָאַלְעִיטָה נַאֲךְ זַמְּנָוּסָהָן זַהָּר,

Posiedzenie 22 Marca 1831

Komisja Rządowa Wyznań i Oświecenia Publicznego zawiadania Komitet iż wskutek przełożenia z d. 18 Marca b. r. wezwany został Dowódcę Gwardji Narodowej, aby żądanie względem uwolnienia uczniów Szkoły Rabinów od Straży bezpieczeństwa, według słuszności załatwili.

22 מאי 1831 ייצוגן

דר רַעֲנוֹרְגָּנְסָטָקָמְטוּרָעָה אַזְּנָטְלַעֲבָּדָה בְּיַדְחָנָגְפֿאָזְּזָה דִּינְמָקָאַמְּטָעָה אַז מַחְמָת דִּינְמָקָאַרְטָהָגָן פֿון 18 מְתָן מַעְרָךְ דִּינְמָאַרְזָה אַזְּרָוְנְגָּרְזָהָן גַּעֲדָהָן דִּינְמָקָאַמְּטָעָה אַז דָּלֶר נַאֲצְּרָאָגְּלָעָה נַוְּאָרְדָּעָ, בְּכָדְךְ צָרָאָל דִּינְמָאַרְזָה מַזְּהָה בְּאַמְּרָעָהן וְשִׁילְגָּה פֿון דָּבְּגָנָה. שְׂרָל פֿון דָּלֶר זַיְגְּרָקִירָעָט-הַאֲלָבְּגָזִין קוֹרְטָ וּסְרָ.

Posiedzenie 15 Kwiecnia 1831

Dyrekcja Ogólna Wyznań przesyła do opinii podanie bezimiennie do Rządu Narodowego złożone, obejmujące niektóre względem ludu Starozakonnego uwagi—a mianowicie co do zmiany członków Dozoru Bóżniczego w Warszawie; powołania Żydów do służby wojskowej; powołania Rabina i starszych duchownych, jak również do wykonania przysięgi i zachęcenia wszystkich w kraju rabinów ażby po miastach przez stosowne do współwyznawców mowy do przywiązania do życzliwości dla kraju zachęcali.

Postanowiono:

Przy zwrocie Dyrekcyi Ogólnej Wyznań podanie bezimiennego odpowiedzieć— a najprzód iż Starozakonni nie mają najmniejszego do użalania się powodu aby byli wyłączeni od wspólnego działania z innymi kraju mieszkańcami w sprawie obrony ojczyzny, a natomiast pociąganiemi do opłaty rekrutowego — gdy Rząd Narodowy wskutek złożonej przez Komitet pod dniem 6 Stycznia b. r. za № 3 opinii wydać rucię postanowienie zachęcające izraelskich do służby wojskowej udzielając im tych samych prerogatyw jakie służą wszyskim obrońcom ojczyzny innego wyznania. Co do żądanej zmiany Członków Dozoru Bóżniczego w Stolicy życzyć by należało, aby te nowe urządzenie zastosować ile możliwości do zasad jakie Komitet w swem przełożeniu o Dozorach Bóżniczych całego kraju w dniu 28 Sierpnia 1826 pod rozwagą Rządu złożycy miał zaszczęty. Względem zaś wyboru osób w temce podaniu proponowanych, Komitet znaże z bliska z dobrej intencji oraz ze sposobu myślenia Panów Leo Doktora Medycyny, Jakób Epstejnai Józefa Janascha, jest zdania że ci na członków Dozoru powołani stać się mogą dla gminy użytecznymi i odpowiedzą podnie zaufaniem przez Rząd położonemu.

Znajduje słusznego Komitet aby Rabini i duchowni powołani byli dla wykonania przysięgi punktem 3 podanie objętej niepodzieli wszakże zdania iżby wykonanie takowej przysięgi odbędzie się miało koniecznie w ubiorze dla gwardii miejskiej przepisany.

Naostatek Komitet znajduje sprawiedliwem podających żądanie aby rabini po miastach wprowadzić w swych współwyznawców zachęcenie ku wspólnemu dobru ojczyzny zamilowaniu i mniemu, że jeżeli Rabin w stolicy pierwszy da z siebie przykład do tak świętego obowiązku i inni wszyscy rabini bez żadnej wątpliwości za jego wzorem pojawią się omieszkają.

ז'יזונג פון 15 מאי אפריל 1861

דו אַנְעָמָרִינְגְּ דָּרְעָקָצְיָה אָפָרָ אֲמֹנוֹת נִוְטָ אַיְבָלָה אַיְבָלָה אַדְרָוִיְמָן אַנְעָמָרִינְגְּ דָּרְעָקָצְיָה
בקשה והאָס אַרְזָ לְלָדְלָגָנְגָטָ נַעַמְזָאָרָן דָּלְרָ נַעַמְזָאָרָן דָּלְרָ נַעַמְזָאָרָן אֵין זָאָס אָזָ צָוְאָ אַרְנִירְקָעָ
בָּאַמְּעָדְרָוִנְגָעָן מִכְּרוֹת דָּלְרָ יְנוּרָבָלְרָ פָּאָלְקָמְפָאָסָל — דָּרְחָנְיָה תְּלָעָן אַיְבָלְרָבָלְבָעָן וְדָרָ פְּרָטְנְגָעָן
דָּלְרָ קְהִלָּה-אַדְרָוָאַקְטָנְגָעָן אַרְזָ וְלָדָן בְּמִלְּתָגְדָּרְיָהָן אֶל דָּרָעָן דָּעָם דָּבָן אָזָ
וְדָרָ פְּלָטְפָדָעָן וְיִסְטְּלָפָכָל, אָרְזָ אַיְזָ אַדְרָוִיְלָגָעָן אַשְׁרָבָה אַזָּן זָאָנְגָעָנְבָעָן דָּרָקָ אַלְזָבָטָן אַזָּן שָׁאָנָה,
אָזָ זָאָן אָזָן דָּרָקָ שְׁטָפָעָן דָּרָקָ גַּמְהָרְקָעָק דָּרָגָעָס בְּהִידָּעָה זָרָ אַיְבָלְרָוִנְגָעָן
בְּדָרָ גַּמְהָרְגְּזָקְרִיטָן פָּאָרָן שָׁאָנָה.

בָּאַזְּגָעָן :

בִּלְמָ אַוְמָקָעָרָן דָּלְרָ אַנְעָמָרִינְגְּ דָּרְעָקָצְיָה אָפָרָ אֲמֹנוֹת דָּיְ אַנְעָמָרִינְגְּ דָּרְעָקָצְיָה עַמְּתָעָלָרָן — אָזָ קְרָהָט
כֵּל הָאָבָן יְהָדָן נִטְעָם קְלָעָטָן דָּרָנְדָן אָזָ בָּאַקְלָאָן זָהָה, אָזָ זָאָן וְלָזָן אַרְטָמְשָׂפְּקָעָן פָּעָן
דָּלְרָ אַלְגְּעָמְרָנְגָעָן טִמְפָּקִירִים אָזָן אַרְיָנְגָעָן מִיטָּאַנְדָּרָט אַיְנְהָוָרְגָּנְגָרָפָעָן פָּעָן
בָּאַסְפִּיבָן דָּאָס פָּאַטְעָרְגָּנְגָרָן, דָּרְבָּאָר אַבָּעָר חָלָפָן וְדָרָנְצָרָן כֵּר אַטְקָדְרָעָן-אַפְּגָאָן — מַחְ וְעוֹן
וְדָרָ נַעַמְזָאָקָלָעָן דָּעָנְרָוִגָּנְגָעָן הָאָטָמְחָמָה דָּרָעָקָצְיָה הָאָטָמְגָלְבָעָן דָּרָעָקָס
יְאָנְרָאָר דָּיְ אַוְמָקָעָרָן נְרָי 3, באַהֲוָלִיקָט אַרְוִיטָצְנָעָבָן אַבָּאַשְׁטָרָיְמָה, וְאָס גְּרָט אָזָן חָסָק דָּיְ זָאָן
פָּאָרָן מִלְּאָשָׁעָר-דִּינְמָט דָּרָדָר צָוְרִיְמָן זָהָר דָּרְבָּקָעָק פְּרָעָרָאָנְטָהָוָעָס, וְאָס דָּרָגָעָן פָּאָרָן אַלְגָּעָפָעָן
טִיְּרָוִקָּעָר פָּעָן פָּאַטְעָרְלָאָנְדָן פָּעָן אָזָן דָּרָבָּאָר מִתְּגָלְדִּילָעָן
פָּרָן קָהָל אָזָן דָּלְרָ הַוִּוְמָטָטָאָמָה, וְאָקָטָ נַעַזְעָן גַּעֲרוֹנְמָטוֹן אָזָן דָּרָעָז אַיְנְהָדָרְגָּנְגָעָן זָהָר חָעָרָן
צָוְנָלָפָעָט הָלָה וְוִיְתָ מִינְגָּעָעָן זָהָר דָּרָעָקָצְיָה וְאָס דָּלְרָ קָאָמְרָיְמָה הָאָטָמְחָמָה נַעַמְהָמָט דָּלְמָ
פָּאָרָבָוּטָמָלָעָן זָהָר אַיְמָעָרְקָעָר פָּעָן דָּלְרָ רַעֲנָדוּנָה אָזָן זָאָן פָּאָדָסָאָגָעָן פָּעָן 28 צָמָן אַזְמָמָעָט
פָּרָן קָהָל זָהָר דָּלְמָ אַיְמָעָרְקָעָר פָּעָן דָּלְרָ פְּרָעָרְמָעָבָעָן פָּעָן דָּרְפָּלְגָּאָנְגָעָן וְאָס
זָעָמָעָן פָּאַרְגָּעָלְיָהָנְטָה אָזָן דָּלְרָ זָלְבָּקָעָר בְּקַשְׁתָה הָאָלָט דָּלְרָ קָאָמְרָיְמָה. קָנְגָנְדָּיְקָעָן פָּעָן דָּלְרָ
נַעַמְעָט דָּיְ גַּוְמָלְפָוָה אָזָן דָּלְמָ פְּשָׁרְגָּוָה דָּלְמָקָעָן פָּעָן דָּיְ העָרָן 2 אָזָן דָּקָט אָרָמָעָר מְעָדְרָבָהָן
רִישָׁקָה לְפָשְׁתָרָה, אָרָן וְיִסְפָּר אַגְּגָאָשָׁה, אָזָ אַיְמָעָרְקָעָר זָלְבָּקָעָר וְעָרָן פָּאָרָן מִתְּגָלְדִּילָעָן
פָּעָן קָהָל, קָאָנָעָן זָהָר זָאָן נַצְיָקָפָאָר דָּלְרָ גַּמְיָוְנָעָה אָזָן זָהָר זָאָן דָּלְמָן דָּרָאָרָה גְּגָס צְוָרוֹיָה
חָאָס דָּרָעָנְדוּנָה פָּאָרָלְאָנְגָעָן.

דָּלְרָ קָאָמְרָיְמָה הָאָלָט פָּאָרָלְאָנְגָעָן דָּרָקָמְפָאָסָל אָזָן דָּרָיְמָטְרָיְמָטָה זָהָר זָלְבָּקָעָר וְפָרָן אַפְּנָהָי
נַעַבָּן אַשְׁבָּועָת, וְאָס וְוִירָט אַדְרָוִיְמָרְגָּוָעָן אַזָּן פָּוְנָקָט 3 פָּעָן דָּלְרָ בְּקַמְתָה, אָזָן אַבָּעָר נִוְטָ מְסָבָּיִם
מִיטָּאַדְרָיְמָה, אָזָן דָּאָס אַפְּגָנְבָּעָן דָּרָשְׁבָּעָה דָּרְפָּקָעָר אַיְסְנָגְלָרְהָרָט וְעָרָן דָּרָקָא אָזָן דָּלְרָ קָלְדִּינְגָּנָה
חָאָס אַזָּן פָּאַרְגָּעָלְרָיְבָּוָן פָּאָרָלְאָנְגָעָן.
זָרְלָגָט גַּמְפִּינְט דָּלְרָ קָאָמְרָיְמָה פָּאָרָלְאָנְגָעָן דָּרְיְסָטְקָה דָּיְ מִזְוְגָּה אָזָן דָּיְ אַגְּנָבָּהָר, אָזָן דָּיְ וְזָבָּנָה
אָזָן דָּיְ שְׁטָמָעָן זָהָר אַיְנְוְרָיְדָעָן זָרְרָעָשָׁר גַּוְרָבָּנְסָ-בְּרִידָדָעָר מִיטָּן הָאָקָה נְזָהָר אַלְגָּמְמִינְגָּד לְיֻמְפָּגָעָן
או דָּלְמָ חָזָל פָּעָן פָּאַטְעָרְלָאָנְגָעָן, אָזָן הָאָלָט, אָזָן אַרְבָּה דָּלְרָ בְּזָהָר אָזָן דָּלְרָ הַוִּיפְּטָטָטָמָה וְלָזָט דָּלְרָ
עַרְשָׁטָעָר נַעַבָּן פָּעָן זָהָר אַבְּנָשְׁטָלִיְמָה פָּעָן אַזָּה הַיְוִוְקָעָר הַתְּחִנְמָנִים — הַוְּלָגָן אַלְגָּעָרְקָעָר רְבָנִים
אָזָן שְׁמָן סְפָּק נִוְטָ אַרְגָּזְמָעָן צִיְּרָן נְאָד זָהָר מִזְטָנְגָעָן.

Posiedzenie 18 Maja 1831

Rada Szkoły Rabinów powołanała chęcią utrzymania najlepszego porządku pod każdym względem usposobienia moralnego wezna Szkoły Rabinów, który na teraz przez częste odrywanie się Nauczycieli do służby garnizonowej zachowanym nie jest, co może być powodem iż uczniowe kursu nauk w swoim właściwym czasie stosownie do planu przez K. R. zatwierzonego, ukończyć nie będą w stanie czyni wniosek aby Komitet wyjednać raczył od kogo należy uwolnienie dla panów nauczycieli od pełnienia osobistej służby w Gwardji Narodowej.

Przychylnie do wniosku Rady Szkoły zanieś prośbą do Ministra Wojny o wyjednanie dla panów nauczycieli Szkoły Rabinów uwolnienia od służby garnizonowej, do której iż należą z tytułu do Gwardji narodowej powoływani zostają.

ז' צוֹנוֹג ३० מאי 1831

דער דאסט פון דער ראנדנער-שוּוֹן, געפֿרַטְסָן דעם ווֹיָקָן אַיִינְזֶהָאַתְּן דֵי בעטש אַרְפָּנְגָּן
בְּנוֹגָעַ דַעַר פּוֹלְסְטִינָה בְּאַרְצְלִישְׁטָעָר אַוְרְדִּינְגְּשָׂוָה פָּרָן דַעַט שְׁוֹלְגָּר פָּרָן דָּבְּגִינְגְּשָׂוָה, וְאָס אָז אַיִזְבָּט
נִישׁ נְעַדְכָּעָרָת, מְוַיֵּל דַי לְעַדְרָעָה וְעַרְן אַסְגָּרְסָן צְוֹלָב דְּלִים גָּרְנִיזָּאָן-דְּגָסָט, וְאָס דָּאָס קָאָז
בְּרַעֲנָגָעַ דְּעַרְבָּת אָז דַי שְׁוֹלְגָּר חַלְפָּעָן נִיטָּן אַרְן שְׁטָמָאָן צָר גִּינְדִּיזָּן דִּים קְרָדָס פָּרָן דֵי דִּיסְמָאָקְטָן
אַיִזְבָּט בְּאַשְׁטוּמְטָלָר צְוִינְטָה לְוִוְּט דְּלִים פְּגָזָן, וְאָס דַי רָעְנָדוֹזָס קָאַזְיִיסָּוּת הָאָמָּן בְּאַשְׁטוּמְטָלָר,
טְרָאָנְט אַרְיָן דַעַט פָּאָרְשָׁאָגָן, אָז דַעַר קָאַפְּיָעָטָה זָאָגָּזְסָן בְּנָן דַעַט צָר וְעַבְלָס דָּאָס גַּעַתְּהָה, אָז
דַי חָרָן לְעַדְרָעָה אַזְלָן בְּאַשְׁהָרָת וְוַיְיָן פָּרָן בְּנָן פְּלַחַמְנָגָלָן אַיִזְבָּט
גִּינְזִיק צָר דַעַט פָּאָרְשָׁאָגָן פָּרָן דַעַט רָאָס פָּרָן שְׁוֹאָן אַרְיָינְגָּאָן אַבְּקָה דַעַט קְרָדָס מִוְּנָסָרָה,
צָעָר, אַוְיסְצָרְבָּטָן פָּאָר דַי חָרָן לְעַדְרָעָה פָּרָן דַעַר רָאָסְגָּרְסָן דֵי גָּרְנִיזָּאָן-דְּגָסָט,
וְאָס צָר וְוַיְיָן צָר אַרְטְּגָּוָה, וְיַיְיָן צָר גַּעַתְּהָה דַעַר בְּאַשְׁרָאָגָלָר נְזָאָרְדִּיעָ.

Posiedzenie 21 Maja 1831

Z powodu ustnego wezwania Naczelnika Wydziału Wychowania Publicznego Komitet postanowił przestać Ministrowi świadectwa złożenia przysięgi na wierność Ojczyźnie. Co do nauczycieli Szkoły Rabinów wyznania mojżeszowego ponieważ Komisarz Cyrkułu IV oświadczył, że niemając udzielonej instrukcji w jaki sposób przysięga przed izraelitów wykonana być powinna, przyjęcia takowej odmówił. Komitet przeto postanowił docieść o tem Ministerowi z prośbą aby forma przysięgi wykonać mianowicie przez nauczycieli wyznania mojżeszowego postanowić rozkazał raczył.

ז' צוֹנוֹג ३० מאי 1831

מחמת דעַט מִינְדָּלְעָן אַדְּזִיסְדָּרָף פָּרָן דַעַט שְׁעָפָּה פָּרָן דַעַר עַגְּנָטְלָעְכָּר דַעַרְצָרְגָּנס-אַפְּטָנְגָּוָן
הָאָט דַעַר כְּאַרְנוֹטָמִים בְּאַמְּטָרִים אַרְבְּשָׁגְּזָהָקָן דַעַט מִזְוִיסְטָל וְיִ שְׁיָנְגָּן וְיִ שְׁיָנְגָּן דֵי טְבָנְיָה
אַרְיָם נְעַדְרִישָׁאָטָה זָהָב פְּאַטְלָדָאָה. וְאָס אָז שְׁוִיךְ דַי יְבָרָעָה פָּרָן דַעַר רָאָסְגָּרְסָן פָּרָן מִשְׁחָת
גָּלְרוֹבָן, אָז חָרוֹת וְוִי דַעַר קָאַמִּיסָּאָר פָּרָן צְוָרָק IV הָאָט נְעַמְּקָלָין אָז נִירָה אַבְּנִידָיָק קְרִין אַיִסָּס.
טְרוֹקְבָּיאָל אַרְיָק וְהָאָסָר אַרְגָּן וְאַרְפָּא אַסְגָּנְגָּבָן וְוִירָן דַי סְפִּיחָה דַוְדָק יְהָדָה הָאָט צָר זִיד אַפְּנִיאָס.
וְאָגָּט אַזְעָלְגָּכָּס אַזְיָנְגָּלָקָן. דַיְרָאָהָר הָאָט דַעַר קָאַמִּיסָּאָר בְּאַטְלָאָזָן דָּאָס צָר מַלְדָּן דַעַט מִינְיָנְאָס
שְׁרִיט דַעַר בְּקָהָה, אָז עַר זָאָק בְּאַדְוָלִיקָן צָר בְּאַטְמָוָט וְעַרְן דַי פָּאָדָס פָּרָן דַעַר
שְׁבוֹלָה וְאָס יִסְרָאָרָן אַפְּנָגָבָן דַי לְעַדְרָעָה שְׁוֹן מִשְׁחָת גְּרוּבָן.

Posiedzenie 11 Lipca 1831

Rada Szkoły Robinów składa raport przez który wnosi, iż dla każdego z Panów nauczycieli Instytutu otrzymanego od Naczelnego dowódcy gwardii narodowej uwolnienie od wart garnizonowych.

ז' אוגוסט 1831 פון יונדיי!

דער זאנט פון ראמברג-שווין באלטנבורג אַלטנבורג, האס דהך אַלט מילדרם ען, אל גָּלְדְּסֶל
אִיסְטְּלָעֵמָן פון דִּר הַפְּרָנָץ לְפִיעָר פון אַיְלָסְטָוָרָה טֹבָט כִּי בְּקָרְטָוָן קָרְטָוָן דָּכְּמָן שְׁפָּרָאַפְּלָעָגָן
דָּכְּרָן כָּבָּרְגָּאַפְּלָעָגָן דָּכְּרָן אַלְפְּרָנָץ וְזָהָרָן.

Protokoły Komitetu Narodowego w Paryżu

Posiedzenie z dnia 3 Stycznia 1832

Obeeny Dr. Beniowski oświadczył, że ma zamiar opisania w języku żydowskim przyczyn, dla których w przeszłej rewolucji losem żydów nie tak czynnie jakby należało, zajmowało się – tudzież wskazaniem, czego nadal od Polaków spodziewać mają. Oświadczyono p. Beniowskiemu, że chociaż to przedsięwzięcie należy raczej do Towarzystwa Naukowego – jednakże za wykonanie tak użytecznego zamiaru, Komitet będzie mu nieskończenie wdzięczny i pomocy swej, o ile moźliwości nie odnówić.

בראַטְאָקָה פּוֹן דָּעַם (פּוֹנִילִישׂ) נַגְּזִיאָנָהָן קָאַמִּיטָּטָם אַיִן פָּאוֹרִין
ז' אָגָוָן פּוֹן דָּעַם יָאָנוֹגָר 1832

דער בעינְגָּוּזְמָנָגָן דִּיר בְּקָיְ�וּרְטָקָי הַמָּט וְקָיְ�וּרְטָקָי, אֲז שְׁהָאָט בְּדָעַת צִיְּרָהָה אַיִן
דָּעַר יְהִוָּשָׁעָר שְׁפָּרָגָן דִּיר סִיבָּה, פָּאָר חָאָס מִןְחָאָס אַיִן זְיַרְמָאַגְּזָה וְעַלְמָאַגְּזָה
זַיְקָנִיט פְּאַרְנָפְּסָן מִיְּמָן נְוָרָל פּוֹן יְהָרָן אַזְרָי אַקְטָיוֹן, הוֹר זְיַקָּס וְאַלְמָאַט גָּאַדְרָלָטָן עַזְן — צְנִיגָּרָן
אַזְרָקָמָן אַפְּדוֹנָה אַזְרָקָמָן זַיְקָנִיט זַיְקָנִיט דִּיר סָקָאַהָן לְהָבָא. סְסָאַהָן צְנִיגָּרָן
צְחוֹאָרָן דָּעַט הַ בְּגָרְאָזְטָקָה, אֲז הָנָט דִּיר דָּאַזְרָקָי אַזְרָקָמָהָמָן מְלָהָרָה זַיְקָנִיט אַזְרָקָמָהָמָן דָּעַר
הַיְּסָטָאַמְּגָלָבָדָן וְעַלְמָאַמְּגָלָבָדָן, נְאָר דָּעַר אַרְסָטָמְדָרָן פּוֹן זַיְקָנִיט אַזְרָקָמָהָמָן
טָמַט אַז שְׁרָיְבָּר דָּאַנְקָבָּר זַיְקָנִיט אַזְרָקָמָהָמָן, זַיְקָנִיט סְגָנָקָה, טָמַט אַזְרָקָמָהָמָן
(פּוֹן אַרְסָטָמְדָר זַיְקָנִיט אַזְרָקָמָהָמָן, אַזְרָקָמָהָמָן).

Ž. Grobowksi, Z rozwoju polskiej myśli demokratycznej, „Biblioteka Warszawska”
(1907), I, p. 297

פּוֹן מִיטְאָצִיטְלָעִירִישׂ דָּרוֹקָן

List do Gazety Polskiej

(No 43, 14 Lutego 1831)

Biegała wczoraj wieś w stolicy pomiędzy Izraelitami, jakoby Kahal pod kątem kłatywy zakazał wyjawić powtórnie otrzymane od Iskawego i o dobro Izraelitów troskliwego rządu wezwanie względem zrzucenia przez nich dawnego ubioru, pozbycia się

5. דער בענְיָזָקָה אַיִן גָּתְּהָן אַרְסִיכָּר אַיִיזָר פּוֹן יְהָרָן אַקְטָיוֹן; וְעַנְנָן אַיִם יְהָא פּוֹנִילִישׂ
פְּאַנְגְּרָאַפְּיָה; Nasz Kurjer Lelewel a Żydzi, cz. 2, Nasz Kurjer, 1831, s. 197.

6. אַזְרָקָמָהָמָן פּוֹן מִיר. וְאָז אַזְרָקָמָהָמָן מִשְׁתַּבְּרָאָהָמָן יְהָרָקָה שְׁרָבָעָט אַיִן זַיְקָנִיט
אַזְרָקָמָהָמָן זַיְקָנִיט אַזְרָקָמָהָמָן רָגְעָרְכָּהָיָלָר אַרְבָּיוֹת, וְאָז אָז אַזְרָקָמָהָמָן, דָּעַר פְּמָהָיָר פּוֹן מִיר

דְּזִיקָּפָר אַרְכָּס!

brod i wdziewania narodowego stroju. Jakiż dugo jeszcze Kahał chce trwać w swym znieistnym uporze? Czyżż on czekać nieszczęśliwych jego skutków? mniema li on, że przez zwłokę i upór zdeba zniwezyć tak zbawionny zamiar, lub złotem okupić jego zaniechanie? nie! minęły już czasy, w których pieniedzmy można było w nieszczęsnej komuniyi oświeceniu i wydaniu religijnych s. p. rządu, wybrane zniesienie wyroku tyczącego się sekty chasydismów i tym podobne łaski: nie! Kahał pamięta, iż w przypadku nieszczęścia, jakim w razie przeciwnym wezwanie rządu nam grozi, że w przypadku takim, przekleństwa tysiąca fanili ścigać go będą, iż straszna odpowiedzialność ciążyć będzie na jego głowie, że sam potem żałować będzie swojego uporu, ale już naprzótno. Lecz, może kilku fanatyków w niwece obrócić tak błogi pomysł rządu, bezwojeniucy i cywilizacyi i o przybliżenie ich tym sposobem więcej do chrześcijan? masz kilka osób, zaślepionych fanatyzmem lub osobistymi widokami i korzyściami zniszczyć szczęście tysiąca ludzi? mamyż wreszcie czekać wyroku jaki po kilku tajnych ich sesjach zapadnie? oto niech łaskawy rząd ucieka się do sposobu, jakiego w teraźniejszej sprawie ogólnej, kilka razy używał. Niech oczyści Kahał z członków¹ przeciwnych swoim błogim dążnościom, niech zniesie należne im attrybuce, a ścisłejszemi robiąc jego stosunki z swoimi, niech bacznieszem okiem śledzi ich działanie. Tak jest znieść tą czerdę pasiobruchów—woła żydek ubogi; znieść tą zgraję fanatyków woła światły Izraelita; znieść tych odrodków natury, woła ludzkość skrywdzona, wstawiająca się za nieszczęsnymi ofiarami ich przewrotności i wybiegów. Znieść ich i my błagamy w imieniu wszystkich dobrze myślących żydów, a ich miejsca znanimi ze światla, z ucuć i bezinteresowności mężami zapelnić. Upraszamy oraz iżby łaskawy rząd powtórnie swoje wezwanie do Kahału, który tenie w zatajeniu trzyma, aby broń Bożej na jaw nie wyszło, do pism publicznych podać, a homaczanie jego na język hebrajski i ogłoszenie we wszystkich bóżnicach poleci godnym ulności mężom.

J. J. D. S. R. H.

בְּרִית צו דער גאָזעט אַפְּקָדָה

נִכְבַּתְנֵן אֵין דָעַ וְרוֹתֶשֶׁמֶת אֲחוֹתֵן וְיָדֵן אֲרוֹנוֹנְגִּיאֵךְ אֲקָנֵן אֲזָעֵר קְהֻלָּה הַצְמָחָה
אַלְמָלָעָה אֲשֶׁר־קָרְבָּנָה שְׂנִירָה אֲדָרְבָּאָסָן: אֲזָעֵר אַמְּנָאָה בְּאַקְנָהָן אוֹ מָאָן דָעַ אֲרוֹנוֹת פָּרָן דָעַ
עַנְנְדְּרִיךְעָד רְלִינְרִיךְעָמָד אַזְרָגָט פָּרָן מָלֵיכָה בְּן דִי יְהָוָה, מִכְּוָה זְעָמָה, וְיָהָז אַזְקָה־אַזְעָן
זְיֻלְּדָעָט הַקְּבָּתָה, אַרְקָנְפְּטָמָן דִי בְּפָרָד אֵין אַגְּטָהָן דִי אַסְּטָהָן אַגְּלִידָהָן, וְיָהָגָן נַחַן
זְהִיל דָעַ קְהֻלָּה זְיַדָּה אָסָטָן פָּאָר זְיַיָּה אַגְּלְגָּנְגְּלָעָדָה קְהֻלָּה: הַלְּבָנָה שְׁמָמָה, שְׁמָמָה, אַזְרָעָה
אֲרוֹנוֹנִיְּקָעָט וְצָעוֹלְטָאָסָן, זְיַיָּה מִרְיָהָה עַ, אֲזָעֵר פָּאָרְדְּפָלְפָטָהָן אֲזָעֵר אַקְנָהָן זְעָמָה אַסְּטָהָן
אוֹ מָאָן צְוַיָּה נִסְתְּמָט אַזְעָן לְיִזְעָלְקָה בְּחִוָּתָה אֲלָעָר אַפְּזִיקְיָהָן מִתְּבָנָה אַזְרָעָה אַפְּשָׁאָהָהָן: דָעַן
אַדְעָקָה שְׂוִין דִי צְיָתָן, דָעַן מָאָט גְּזָעָה אֲזָעֵר אַמְּנְגְּלִיךְעָדָה קְאָסְטִישָׁתָן אֲזָעֵר בְּלִירָהָן אֲזָעֵר
אַסְּלָנוֹתָה שְׂנִיר דָעַ אַזְרָעָמְאָרְבָּטָהָן רְפָנְרָהָן אַזְרָעָבְּלָעָהָן אֲזָעֵר גְּזָעָה דִי אַסְּמָאָהָן קְרָנָה דָעַט פָּסָק
בְּרִיגָּעָה דָעַר סְעָקָנָעָה חָסִידִים אֲזָעֵר בְּרִימָה אֲזָעֵר אַזְלָגְבָּעָה חָסִידִים: זְעָמָה קְהֻלָּה גְּלָרְגָּלָה, אֲזָעֵר אַזְעָן שְׂנִיר

¹ Członkami tymi są: Michał Etyngier, Chaim Dawidsohn, Rafael Beer Perl, Salomon Pozner i wielu innych. Oni to są prawdziwymi filarami obskuratorystu i nieszczęścia Izraelitów, i póki przy sterze zostawać będą, póty żadne rządu usiłowania o polepszenie moralnego stanu Izraelitów, pomyślnym skutkiem uwieńczonem nie zostanie.

ארמנסקי, וואס מיט דעם סטראטאלט איזוז דיך אירז'היך. פון דער דענידרונג אין פֿאָרְקָעַדְרָן ^{טַףְּ}^{אָן}
און איז אַזְּאָה ^{טַףְּ}^{וְ} זֶבְּלָן אויס נאָפָּרָאנְגָּן דִּי ^{טַףְּ}^{קְלִיְּהָ} פֿרְן טַרְגְּוָנְטָלָרְן מִשְׁפְּחָתָה, אֲז אָשְׁרַעְלְעַבְּטָ אַהֲרָיוֹת
וועט באַשְׁוֹפְּטָן זֶבְּן קָאָפְּ, אוֹ צָרְ לְלִין זֶבְּעַט שְׁפַּעַטְלָרְ דְּרָדוֹתָה דָּאָבָּן אִיזְּבָּן זֶבְּן עַקְבָּרְיהָ, אַבְּעִיְּסָה
וועט שְׂוֹן זֶבְּן צָרְ שְׁפַּטְמָן, נָאָר צָרְ שְׂוֹן-זֶבְּעַט זֶבְּן צָרְעַבְּטָ פֿאָנְאָטְרְקָלְרָן מָאָכָּן צָרְ נָוָסָן
נְשָׁהָגָן פֿוֹן זֶבְּן זֶבְּן דְּרָנוֹרָהָגָן, מָאָכָּן צָאָר אָוּמְלְחָכְפָּרוֹיךְ אַוְלְּדָעָן לְבִּיטְזְוָלְּמִיקְּ פֿאָמְנְגָּהָן צָרְ פֿאָהָרָן.
שְׁפְּרִירְטָן אַוְיְשָׁן יְיִדְּוֹן אָוּרְקָעְטָשְׁרָהָגָן אַוְן צְיוּוּלְיְזָאָכְרָעָי אַוְן אַזְּאָה אַיְלָעָן צָרְ דְּרָנוֹגְּנְטָהָהָן זֶבְּן
מעָר צָרְ קְרִיסְטָן², צָרְ זֶבְּלָן אַיְלְטָעָקָעָלָעָן וְאָסְ זֶבְּלָן פֿאָרְבְּלְעַדְרָן דְּרָךְ פֿאָמְנְגָּהָן אַרְסָה
דְּרָךְ פֿעַרְזְּגְּנְעַבְּטָ השְׁבָנוֹת אַדְרָע אַרְיְנוֹגָהָן, מָאָכָּן צָרְ נִיסְטָ דָּאָט נְלִיךְ פֿיְנְגְּנְטָהָן
צָרְ זֶבְּלָן בְּרִיךְ סְרָפְּ כָּל סְרָפְּ וְוְאָרְטָן אַוְיְהָן פֿסְקָה, וְאָסְ וּוְעַטְמָאָסְאָן צָאָר עַטְלְעַבְּטָ וְדִיעָרָעָבְּהָאָהָן
טְעַנְּפָ זֶבְּרָנְגָּעָן³ צָאָל-זֶבְּשָׁע דִּי גְּנְעַדְרְקָעָלָעָן אַנְהָוָנְדָן דֻּעָם מִיטָּהָן, דָּאָט זֶבְּן הָאָט אַוְרְסְּגְּנְדָהָן
עַטְלְעַבְּטָ מְאָל אַדְרָע אַיְלְטָעָקָעָלָעָן אַלְגְּנְמְיְנְדָר זֶבְּן. זֶבְּן דִּי אַפְּרִירְטָן דֻּעָם קְהָלָה צָרְ דִּי מִיטָּהָן
נְלִיזְעָרָה⁴, וְאָסְ טְמָעָלָן דִּזְקָאָטְמָעָן אַוְרָעָנוֹבָל שְׁפַּרְבְּבָהָן, זֶבְּן זֶבְּן דִּי אַפְּשָׁאָהָן דִּי דִיעָטָה, הוּאָס זֶבְּן
הָאָבָּה, אַוְן מָאָכָּן פֿינְקְטָעְלְעַכְלָרָן אַיְלָעָבְּגָהָן בְּאַזְּנְגָּהָן מִיטָּהָן, זֶבְּן זֶבְּן אַוְרְסְּגְּנְדָהָן
זֶבְּרָעָרְטִיקָה. דָּאָס זֶבְּרָעָט בְּאַזְּנְגָּהָן וְעַנְּיָנְגָּהָן פֿרְנְהָרָאָה צָרְ נְרָאָבָּעָל בְּרִיכָּלָרָה—אַזְּאָה רְוָשָׁע דָּאָס אַדְלָמָה
רְזָהָה, בְּאַזְּנְגָּהָן זֶבְּגָּעָל בְּאַדְלָה צָרְ פֿאָנְאָסְטָקָעָה, אַזְּאָה דְּבָאָט דִּי אַיְלְטָעָקָעָלְעַטְמָרָה יְהָה, בְּאַזְּנְגָּהָן
יעַנְּעָ פֿאָרְזְּעַלְלָרָהָן צָרְ דִּי אַזְּנְגָּהָן—אַזְּזָרְ דִּוְקָט דִּי גְּנְרְהָזָהָן, וְאָס טְמָעָלָן זֶבְּן
אַיְלָעָן צָרְ אַוְמְלְחָקְלְעַבְּטָ קְרָבָנוֹתָהָן צָרְ זֶבְּעַט קְרָבָעָט נְעָמָן אַזְּ פֿאָרְדְּרְרְעַעְשָׁה. בְּאַזְּנְגָּהָן זֶבְּן
בְּכָתוֹן מִירְ רְחַמִּים אַיְן נְאָמָעָן צָרְ אַזְּעָעָן נְוָטָ דְּגַנְּקְבָּרִיקָט יְהָה, אַיְן זֶבְּרָעָט קְרָמָהָה
מִיטָּהָן, וְאָס זֶבְּנָעָן בְּאַזְּנְגָּהָן מִיטָּהָן זֶבְּרָעָרְטִיקָה אַזְּנְגְּרָנְטָקָרָה אַזְּנְגְּרָנְטָקָרָה
סְרִטְקָרִיטָה. מִירְ בְּלָעָן אַזְּנְגָּהָהָן, אַזְּ דִּי גְּנְגְּלָעָקָעָל דְּגַנְּרָהָגָן זֶבְּן נְאָקָאָה אַזְּ אַזְּרָהָמָהָן זֶבְּן קְהָלָה,
הָאָס וְלִנְגָּרְהָאָט אִים בְּסָהָרָה, שְׁרָ זֶבְּלָן חְלֵיכָה נְיָתָ אַזְּ אַזְּנְגְּנְטָקָרָה אַזְּבָּעָנְגָּהָן אַיְן
הָעָבָרָעָן אַזְּ פֿאָרְזְּגְּנְלְלָעָן אִים אַזְּגָּלָהָן.

J. J. D. S. R. H.

(גְּזַלְלָהָ פֿאָסְקָאָה, נְוָיְן 14, 43).

Odezwa do Izraelitów Polskich!

Współwyznawcy i bracia moi! już słońce wolności zajaśniało w błogiej Polaków
krainie i wierni jej synowie używają już tej odradzającej się wolności zbawiennych
skutków. Skruszyliśmy srogie kajdany stromotnej niewoli, zrzuciliśmy z naszych karków
ciężkie jarzmo zbrodniczej tyranii, a orzeł biały, który był hasłem do wolności naszym
przedkiem i który przez tyle lat uśpiony leżał jakby w letargu pod sztandarem srogiego
i ludzkości drżącego despotyzmu, teraz ozywczym duchem pokrzepiony, przewodzi
nam na polu chwały.—Komuż się serce nie zakrwawia na te niesłychane i w dziejach
światu bezprzykładne bezprawia, których się srogii despota względem nas dopuszczał?
Któź nie zadrży na wspomnienie ohydnych czynów które władcza rozległych i złodo-
wacielskich stepów na nas wolnych Polski synów wymierzał? My też ocknęliśmy się
z długich cierpień jakie nas ciągle obarczały; z naszem ocenieniem runęły filary prze-
mierzonego i despotycznego tyraństwa a jutrznia swobody błyska w ojczyźnie niezapom-
nianego Kościuszki.

² זֶבְּעַט מִוְּטְבְּלִידָעָרָה זֶבְּגָּהָן: מִיכְאָל נְלִיגְגָּעָר, חִיבְּמַדְזָוְדָאָה, לְאָל בְּגָר פֿעָרָה, שְׁמָה פֿוֹגְנְגָּר אָוְן
פֿיְלָא אַנְדָּרָעָה. זֶבְּן זֶבְּן דִּי אַפְּטָמָה זֶבְּן דֻּעָם אַסְקְּרְבָּאָנְסִים אַזְּן זֶבְּן אַיְלְטָעָקָעָלְעַטְמָרָה יְהָה, אָוְן בְּגָמְזָן
זֶבְּן בְּפֿרְבָּן בְּסָם רְוָעָרָה, אַזְּוִי לְאָגָּג וְוָעָט קְיִינָן אַיְן בְּאַמְּגָיָגָן צָרְ נְדָרָהָגָן זֶבְּן אַזְּרְבָּעָטָהָן דִּי
מִזְרָקְיִישָׁן צְוָסָטָן דִּי יְהָן נְיָתָ עַקְרִיבִּיגָּת חָאָרָן מִיטָּהָגָן.

Naszą więc, bracia! jest teraz powinnością utwierdzać zbrojną dlonią odzyskaną wolność, okazać Europie że jesteśmy zdolni obronić naszą godność i z oręzem w ręku na polu sławy ją wywalczyć z pod przemocy zuchwalszych i bezelnych tyranów. Przyszła ta chwila, która ma stanowić o naszym losie, która ma klasę naszą ojczyznę w poczet szlachetnych narodów Europy, z którego jest dotąd wymazana; przyszła chwila w której albo nam zginieć albo Polskę do dawnego blasku przywieść trzeba. Uzbrojmy się w odwagę i śmiałość a pokażmy światu że w wolnej Lechitów ziemi jeszcze nie zgłośno znane męstwo i póki w nas serce Polskie bije, pójta ta ziemia nie będzie nam wydartą przez służących okrutnej tyranii. Przy takim odkrocie wojny jaki się teraz w naszej ojczyźnie słyszeć może, na taki odgłos, wy! jedynie nieodrodní potomkowie nieśmiertelnego Mojżesza, macie gauśnieć na łonie spokoju? Kiedy inni wierni synowie biegą pod sztandary ojczyste aby odpędzić wrogów godzonych na naszą zagładę, wy! jedynie macie być obojętnymi widzami w tej wspólnej a nader świętnej sprawie? Czyż nie posiadacie tych mężnych serc, które czynów godnych naszej i naszych potomków chwali, do czynów, które wyrwały ich ojczyznę z przepaści zguby i postawiły ją na dawnym szczycie potęgi i sławy? Czyliż Polska użyczając Wam przytułku na swojem łonie wterczas, kiedy inne narody ciemnotę i zabobonem upośledzone was odpychały, nie wcieliła was tem samem do reszty swoich synów? Ziemia która nas żywia, która nas wydaje i kości nasze zachowuje, ziemia ta, mówię, nie jestże waszą ojczyzną? Wdzięczność jest szczególną waszego charakteru oznaką, uiściec się więc z długiem zaciągniętym względem tej ojczyzny na której życie. Jeremiasz, ten boski prorok, nie powiedział że wyraźnie: „szukajcie pokoju temu miastu do którychem was przeniósł błagajcie za nie Boga, bo w jego szczęściu będzie i wasze (Jeremiasz, rozd. 29, w. 5). Nie wyrazil że on temi słowami dość jasno, że ta ziemia, która nas za swoich synów uwija, słusznie po nas wymagać może naszego poświęcenia się w jej obronie? Zaiste tu się urodziliśmy i tu dni nasze skończymy, za tą więc ziemię walczyć nam wypada. Do bron! bracia do bron! na ten powszechny okrzyk spieszcie ze zbroją w mążnej dłoni, aby dać poznąć Rossyjskiemu władcy, że gwałcąc najświętsze prawa najdroższej nam ojczyzny, nękał tem samem ludzkość samą, że gotując nam nowe kajdany mylnie minima, że my do nieszczęśliwej niewoli przywyknięci nie umiemy już cenić słodkiej wolności. Łaczcie wasze ramię z dlonią waszych braci chrześcian, serce z sercem, duszę z ich duszą, a wszyscy w jedno ciało złączeni z łatwością podałamy licznym hufcom wspólnego nam nieprzyjaciela.

L. G. U. S. R.

(Gazeta Polska, 3 kwietnia 1831, Nr 89) Cf. Luniński, Berek Joselewicz I jego syn. W-wa 1909, p. 90.

אוֹיֵרֶךְ אָוֹ דִּי פּוֹלִילִיטַע יִ?ְּלָן

טַּבְּעָנָג בְּנֵי-הָדָת אָוֹ בְּרִירָעָרָה: סְוִין הָאָסָה דִּי זָוֵן שְׁן בְּרִיבְּנָזְרָוָת אַיְלָנָכְטָינִיט אַיְן גַּבְּבִּינְטָשְׁטָן
לְאַנְדָּרְשָׁן דִּי פְּאַפְּאָקָה אָוֹ וְיַעֲנֵנִי נְצָרָעָישׁ דִּי גַּעֲנִינִיכְן שְׁוִין שְׁן דִּי אַיְסְּפְּרָוִנִּיקָעָשׁ הַשְּׁפָחוֹתָה פְּנִים
דָּעָר אַוְרִיךְ עַבְּנָדְיוֹקָהָר פְּרִיעָרִיתָה. בְּנִתְמְעַטְמָהָת הַאָבָן מִיר דִּי נְיַזְּזָאָמָה קְוִיְּמָן דִּוּן צַמְדָּקְלִיבָּנָר
קְנַפְכְּטַשְׁפָּטָהָה, אַרְאָפְנָעָזְוֹאָדָהָן הַאָבָן מִיר שְׁן אַינְדְּזָפָרָה קְרָאָק דִּעַם שְׁזָרְיוֹן יָאָד שְׁן פְּאַדְבָּרָעָכְפְּרָוִהָלָה
שְׁרָאָזְנִיכָּה, אָוֹ דִּעְיָה וְיַעֲסָעָר אַדְלָה, וְזָאָ אַז גַּעֲזָן אַרְחָף בְּרוּנִידָהָהָה בְּגָר אַזְנְדָהָלִעָה אַבְּנָהָה אָוֹ

נשמה מיט' נשמה, אין און פאָדעריןוקט און אוין קערפער, זולען ביז' נידעם גוּבָּר און זי פֿאַל.
גאָלִיקָה פְּהַנוֹת פְּן דַּעַם אַלְגַּמְּרִינְעַס שִׁינָּא אַונְדְּרוֹדָר.

L. C. U. S. R.

E. Leniński, Berek Józefowicz (1785-1831), syn Edwarda Małachowskiego, (90, d. 1909, i jego syn)

Adres młodzieży wyznania mojseszowego do Rady Municipalnej

Szanowna Rada Municipalna!

W imieniu wszyskich dobrze myślących Izraelitów, w imieniu całej Izraelskiej młodzieży wykazujemy ci publicznie dzięki za odzielenie Kabałowi rady do zmieniania dawnego swego ubioru, do zrzucenia brody i przywdziania narodowego stroju. Dzięki ci, że wśród powszechnego ocknienia się, nie zapomniałaś także o mieszkańców wyznania mojseszowego i chcesz im przez zbawienie rady podać niejako rękę pomocy, że osiągając inne konstytucyjne narody, chcesz nas równością ubioru i obyczajów przyniścić więcej do braci naszych chrześcian. Do nas więc dobrze myślący Izraelici i młodzież Izraelska! do nas mówią należyciowo ponownym skutkiem uwieńczyć zbawiane chęci Rządu. Pokażemy wszystkim, żeśmy już skruszyli jarzmo ciemnoty, że wyżsi jesteśmy nad sferą tych poziomych umysłów, które własnym powodowaniem widokiem starały się lud Izraelski w wiecznej utrzymać głupotę aby nie zdarł z siebie zasłony pokrywające ich niecne postępkie. Uśmiecha nam się pomyślna przyszłość, czeka nas dobre przyjęcie wszystkich chrześcian. Nie zważajmy więc na pogardę kilku fanatyków, ale śmiało wystąpmy i własnym przykładem zagrzewajmy innych naszych braci.

Michał Rozengeruch, Kafał Poznański, Haim Danziger.

Luty 1831 r.

אַדְרֵעַשׁ פָּן דַּעַר יְוָגָנָת פָּן מִשְׁתָּחָת נְדוּבָן צִוְּם מִזְבְּחַת יְהֻדָּה לְעֵדָת
אַיִן וְאַרְשָׁע

חַטְוֹבֶל מִזְבְּחַת יְהֻדָּה וְאַתָּה

אין נאצטן פָּן אַלְגַּם גּוֹט דַּעַקְנְדְּרִיךְעַן יְהֻדָּה, אין נאצטן פָּן דַּעַר נַאֲשָׂעָר יְהֻדְרַשְׂעַר יְהֻדָּה
זָאנָן מִזְרָח דַּרְאַרְוִיס פָּן טִיכְן הַאֲדָרָן אַן עַגְנְטְּלְעָן זָאנָק דְּפֶרְמָאָר, זָאנָס דַּרְאַרְבָּט נַעֲכְבָּן דַּעַם
קְהֻלָּה דַּרְעָזָה, עַד אַלְ אַרְקְעַרְאָרְעָן עַזְן פָּאַרְזְּעַיְקָעַ הַלְּבָבָה, אַרְאַפְּגָגָה דַּרְאַבְּנָה אַזְנָן
זָרָךְ דַּרְיְנָאָגָל [פְּרִילִישְׁ] קְלִינְרוֹגָן אַזְאָנָךְ דַּרְיָה, וְהָאָס אַזְנָן דַּעַר אַלְגְּמִינְיָסְפָּר אַזְלְאָהָבָהָגָן
הַאֲמָטָר אַרְיךָ נְרָט פְּאַדְגָּפָן דַּרְיְנָאָגְרָהָדָר פָּן מִשְׁתָּחָת נְדוּבָן אַזְנָן וְוִילְעָס דַּרְעָךְ אַזְוִיסְטוֹרְאָרְקָם
עַזְוָתָן גַּלְבָּן טִילְזְוָוָן אַפְּרָהָן פָּן חִירָה, וְהָאָס נַאֲבָנְעַדְוִיךְ דַּעַם בְּרִזְבָּנָהָרָה פָּן אַזְדְּבָּלָט קְאַזְטְּמָרָה
צִיאָנְכָלָעָה פְּעַלְקָמָה, וְוִילְסָטוֹ דַּרְעָךְ נַלְכְּדָקִיםָּה פָּן זְלָבָשָׁה אַזְנָהָמָרָט דַּעַר גַּעַנְעַטְפָּהָן אַזְנָהָן צָר
אַונְגְּזָעָץ בְּרִידְבָּרְקָהָרָקָטָה, עַס אַזְנָהָזָעָר הַוּבָּה, דַּעַר וְרָבָּהָרָן דַּרְעָטָה דַּעַר גַּעַנְפְּרִיךְעָלָה יְהֻדָּה אַזְנָהָן פָּן
דַּעַר יְהֻדְרַשְׂעַר יְוָגָנָה, דַּרְעָךְ אַפְּאַיְקָה אַזְנָהָרְבִּיךְעָלָה דַּעַר גַּעַנְפְּרִיךְעָלָה יְהֻדָּה אַזְנָהָן פָּן
לְאַמְזִיד חַבְּרָן אַלְעַמְזָעָה, אַז מִיד האַבָּן שְׂוִין צְעַבְּרָאָכְוּ זְעַם יְאָךְ פָּן גַּזְגְּזַעְלְקִירִיתָה אַז מִיד שְׂטִידָעָן
הַלְּבָבָר אַזְבָּעָר דַּעַי סְפָּעָרָגָן פָּן דַּי נַיְלְרִיךְעָלָה פְּלִיכְנָעָרָגָן, וְהָאָס גַּעַגְוָתָן נַאֲרָן דַּי אַזְנָהָמָרָט
אַרְסְּזָעָם, סְפָּאָרָעָן זַיְץ זָיְץ הַאֲלָטָן זַעַם יְוִידְשָׁן הַמִּין אַזְנָהָרְבִּיךְעָלָה אַזְנָהָרְשִׁקְרִיתָה, בְּפִדרְעָר זָאָל
נִיט אַרְאָפְּזִינְסָן פָּן זָרָךְ דַּעַט טִילְזְוָלָה, וְאָטָה אַפְּזָוְדִּיקָט וְיַלְעָעָל שְׁלִינְדְּלְעָל מַעַשְׂרָה. עַס שְׁמִינְיָלָט
אַרְנוֹדוֹ אַנְטָקָזָן אַפְּלִינְדְּלָעָכָב צְזָקְנָאָכָב, עַס וּזְדַת אַיִלָּה דַּעַר גַּוְתְּרָה אַרְבְּהָנָסָן פָּן אַלְלָה

קָרְבָּשָׁן. קָאַצְּרָר נִוְתְּ קִיְּמָן אֶוְרָם דַּעַם טָאֵל פִּין אַנְטְּרָקָט אַנְאַבְּרָהָם, שָׂאָד יְאַגְּרָה דְּרוֹסְט אַגְּרָהָם.
טְרָהָן אָן מִרְטָן אַיְנְגָלָהָם בְּשָׁפְלָה צְוָנָהָן חָמָם אַזְּדָהָם בְּדוֹדָה אַנְזְּבָהָה.

טְוָכָּל דָּזְבָּקָהָן עֲזָדוֹהָן, דָּשָׂאָהָן אַמְּגָדָהָן, הָחָמָה דָּאַגְּבָּיָהָהָן

שְׁלַבְּרוֹאָר 1831

Komunikat

Nie tylko w świątyniach Chrystusowych, ale w Bóżnicach Izraela rozlegają się błagalne modły do Pana Zasłłów, o błogosławieństwo Polskiemu orężowi za wolność i ojczystą dobętemu. Dzień 10 b. m. był przez Rabina tutejszego dniem postu ustanowiony, i na czterogodzinnym nabożeństwie zakończony. Wśród odśpiewania słosownych psalmów, wśród tkiwych wspomnień o utraconej Ojczyźnie Palestynie, błagali licznie zebrani Izraelici i Izraelitki, ze Izmai w oczach błagali, aby Najwyższy pomilowanie swej Opatrzności nad Polską, ich drugą i równie im miłą Ojczyzną roztoczył i do dawnej świetności przyprowadził racył. Obecny na tym obrzędzie pomyślałem sobie, błogo ludowi który mimo wszelkich ucisków stale zachowuje zapał miłości ojczysty.

Maybaum i Rozenblum
Czl. Gw. Nar.

15 Lutego 1831.

קָאַמְּנוּ יְקָאַמְּ

נוֹתֵן נָאָר אִין דִּי קְרוֹטְטָלְכָעַ הַרְלִיקְטוּמָה, נַיְלִיט אַיְיךְ אַיְיךְ דִּי נַעֲמָדְרוֹעָר פָּרָן וְשָׂרָאֵל
לְאוֹן הַעֲרָן תְּבִירָות אָסָם הַאֲרָר פִּין שְׁוֹעֵץ, עָרָאָל בְּגַנְגָּטָן דָּאָס פְּזָלִילְבָּס גְּנָהָעָר אַגְּרָהָר פְּרָנְיָהָהָט אָן
פְּאַטְּרָהָרְאָנָד. דַּעַם סְוִטָּן פָּרָן דִּיחָה הַאֲטָט דִּעְרָה הַינְּגָעָר רָבָּה בְּאַשְׁטִימָה פָּאָר אַטָּאָס פִּין צְפִינָה, אָנוֹ עַד
הַאֲטָט זְדָקָה גְּנָעָנְדִיקָט מִיטָּט אַנְאַטְּסְדִּינְטָט פִּין פְּלִיר טַהָּה. בְּרִיסָה זְאָנָהָן דִּי סָאַטְּיָהָקָעַ קָאַפְּרִטְּלָעַךְ הַהְרִלְיָהָט,
בְּצָהָד דִּי רַוְּנְדִּיקָעַ זְכָרוֹנָהָט חָעָנוֹן פְּאַגְּרָהָרְאָגָּלְעָם פְּאַטְּמָעָדְרָאָנָד אַדְּזִישְׁדָּאָל הַאֲבָּן דִּי פְּיַלְּצָאַפְּיָקָעַ
פְּאַרְזָהָזְמָלְטָע יְרָדָאָ, מְחַפְּצָלָאָ מְפַנְּגָעָר אָרְן פְּרוֹעָהָן, מְפַדְּקָעָן מְרָט מְדַעָּרָן אִין דִּי אָרוֹןָ, אָז דָעָר אַרְבָּהָרָה
שְׁאַיְלָר זְאָל אַוְיְסְפְּרִיטָן דִּי גְּנָנָאָרָהָן זְיָן הַשְּׁנָהָה אַרְבָּנָר פְּרוֹלָהָ, צְיָעָר בְּהָרָיָהָט אִין גְּלָעִידָה
פְּאַטְּמָעָדְרָאָנָהָט, אָנוֹ זְאָל וְזְדִּיקְבְּרִעָנָגָן צְוָאָר אַמְּלִיכָהָן גְּאָזָהָן. זְוָעָנְדִּיקָעַ בְּנָן דָעָר צְפִירְאַגְּלָהָט
הַאֲבָּאָאַיְיךְ זְדָקָה גְּנָעָנְדִּאָכָט, וּוּלְיָאָיְזָה דַּעַם פְּאַלְמָהָה, וְאָס נִוְתְּנָהָקָט אַרְוָה אַגְּט אַונְטְּסְרָדְרָקְרָמָגָן
חַאֲלָט עַד שְׁעָרְיוֹק אַונְטְּסָרָדָר דַּעַם פִּילְאָס פִּין פְּיַבָּע צְוָם פְּאַטְּמָעָדְרָאָנָהָט
טְאַרְבָּוֹרָהָט אָנוֹ דִּי אַזְּעָמָבְּגָדָה, מְלָאָכְיָוִישָׁר פָּוָן

דָעָר צְפִירְאַגְּלָהָט צְוָאָר צְוָאָר

1831 שְׁלַבְּרוֹאָר

Odezwa do Izraelitów miasta Warszawy

Komitet do zbierania dobrowolnych ofiar dla wojsk walczących upoważnił mnie wezwaniem z d. 13 b. m. abym się zajął zbieraniem składek dobrowolnych u starozakonych tutejszych na zasiłek wojska narodowego, i abym im wystawił ważne do tego pobudki tyczące się sprawy całego narodu Polskiego, a zatem i ich losu. Izraelici miasta Warszawy! Będąc zaszczęsceni godnym zaufaniem wolnego narodu nie sądzicie aby wasze ubieganie się w składaniu ofiar na ołtarz Ojczyzny mogło być zaćmione

występками szczupłej gąsinki współprzywaców niegodnych waszego imienia. Szlachetny naród Polski i Rząd umie rozróżnić godnych Izraelitów od wyrodnego, zmierającego przeto, aby was wszystkich miano obwiniać. Nie, i wy przejęci pańującym teraz w sercach polskich uczuciem, zdolacie połączyć jednozgodną myśl wasze usiłowania w poświęceniu się czemu kto może dla dobrej sprawy narodowej. Niech więc Izraelici nie zrażają się blasphemi i nienawiściemi pogłosami przeciw ich ludowi wymierzanymi, niechaj nie ostygna w należeniu Ojezyźnie przywiązaniu.

Niech każdy składa w ofierze co może na zasilenie walczących obronców Polski, dobijających się o wolność i swobody, których uczestnikami będą wszyscy tej ziemi mieszkający. Szlachetny naród Polski nigdy nie był niewdzięcznym i zapewne w miarę obecnych ofiar waszych, uzyczy wam dowodów braterskiej życzliwości. Do zbierania tych ofiar wyznaczone są wiarygodne osoby, które je u mnie złożą celem zniesienia się z Komitem, aby doszły swego przeznaczenia.

W Warszawie, d. 18 Kwietnia 1831.

Bernard Gordon, Delegowany.

אוֹיֵרֶךְ צוֹ דַיְ יִדְן פָּוֹן דַעַר שְׂטָاط וּזְאַרְשָׁע

דער קָמִידְעַס צוֹ קְלִיבָן נְדוּבָה פָּאָר דֻּעַם קְפִּבְּסְנִידְיקָן בְּרִיךְ-עֲמַכְטִירָקָט
דוֹרֵךְ דֻּעַם אַרְיָהָרָךְ פָּוֹן צִוְּנָהָדִיחָה, אָז אַרְךְ זָאָל זֶרֶךְ אַרְנוֹנְמַעַן מִיטְ קְלִיבָן פְּרִינְזְיוֹגְיקָעַ צַוְּבְּתִילְעָרָס
בְּנַיְהִינְגְּ יִדְן אַרְיוֹסְ צַר אַרְנְטְעַזְטִיכְן דָּאָס נַאֲצְרָאָנְגָּלָעְ פְּלִילְטָרָ, אָז אַרְךְ זָאָל זֶרֶךְ אַרְיוֹסְ
זַיְעַן דַּי אַסְחָעַמְאַטְרִיךְ פָּאָר דֻּעַם בְּכוֹנָעַ דַעַר זֶרֶךְ פָּוֹן נַאֲצְנָן שְׂדִילְוִישָׁן פְּאָלָקָ, אָז דַעַרְגָּאָקְ בְּנוֹנָעַ
שְׂעָרְ אַרְנְגְּנָעָם גָּוָרָה. יִדְן פָּוֹן דַעַר שְׂטָاط וּזְאַרְשָׁעָן זְיִינְרוֹיךְ בְּאַעֲרָתְ דַעַר דֻּעַם בְּכִבְּדִירָקָן
צַוְּטָרְיוֹרָה פָּוֹן פְּרִיעָזְעָן פְּאָלָקְ, מִרְיָנָטְנוֹ, אָז אַרְיָעָרְ בְּאַמְּרִינוֹנָן אוֹרְ בְּרִעְנְגָּן קְרִבְּנוֹתְ אַיְיָן מִזְבָּחָ פָּרָן
פְּאַטְעַרְלָאָגְרָן קָאָן חִלְעָן פְּאַרְטְּנוֹנְקָלָט דַעַר דַי אַדְרוֹסְטְּרָעְטְּנָגְּנָעָן פָּוֹן אַקְלִינְיָם הַיְּעָלָל גְּנוֹרְבָּנָסְ
בְּרוֹדְעָרָ, זָהָס זַיְנְגָּעָן נְרָט וּוּרְטָם צַוְּרָאָן אַיְלָעָד נַאֲפָעָן. דָּאָס אַיְדָלְ דְּלִקְפְּנְדִּירָקָעְ פְּוּרְיָעָשְׁעַ פְּאָלָקְ
אַזְנְזָרְיוֹרְוָנְגְּ חִרְיכָן צַוְּרָאָן צַוְּרָיְנָן בְּפְנְדִּירָעָקְ יִזְנָן אַרְן אַרְסְוָרְזָרְאָהָן; מִרְיָנָטְנוֹ, אָז
אַרְךְ זָלְעָמָעָן בְּאַשְׁוֹרְדִּירָקָט מַעַן. נִיְּהָ, אַרְךְ אַרְיָה, דְּוּרְכְּנְדְּוָגְּנָעָן מִיטְ דֻּעַם אַרְצָטְ אַזְּ פְּוּרְיָעָטְ
חַשְׁעַזְעָרְ הַעֲרָסְנְדִּירָקָן גַּעַמְלָאָ, וּלְטָמְנָן אַיְן אַיְלָעָנְדָרְ דַעַר אַזְּ אַיְלָעָנְדָרְקָן גַּעַמְלָאָקְ אַגְּבָּשְׂמָרְנְדָרְנָעָן
אַיְלָעָנְדָרְ בְּאַמְּנְגָּנָעָן אַיְסְפְּגָעָן זֶרֶךְ, אַיְטְלָעְבָּרְ מִיטְ וּזָהָס שְׁרָקָעָן פָּאָלָקְ פָּאָר דֻּעַם נְטוּנָרְ גַּבְּגָאָ.
אַגְּלָעָרְ זֶרֶךְ. זָאָן דַעַרְבָּרָעָרְ דַי יִדְן נְרָט פָּאָזְ אַפְּשָׁטוֹרָעָן דַעַר דַי נְוִסְטָרָקָעְ אַזְנָן פְּגָנְדָלְקָבָעְ
קְלָאָנָגָעָן. זָהָס זַיְנְגָּעָן נְפָעוּנְדָטְ קְעָנָן זַיְעָרְ פְּאָלָקְ, זָאָן זַיְהָ זַיְעָרְ אַגְּבָּשְׂמָרְנְדָרְ וּלְוָרָן אַין דַעַר
גַּעַמְרִיקָעְרָזְ� בְּגַעַבְּנוֹנְדְּנִירָקָיט זָוָם פְּאָנְפְּלָרְלָאָן.

אַל אַיְטְלָעְכָּר אַרְיָנְטְּרָאָן אַזְּ צַוְּשָׁטְרָעָר הַוִּיהָקָעְ פָּרָקָעְ אַיְסְפְּגָעָן אַזְּ אַוְנְטְּלָרְנְטְּרָאָן זַיְהִלְדִּיקְעָזְ
צַאָרְשִׁירְדִּיקָעָרְ פָּנָן פְּרִיְהָן, וּזָהָס קְלִמְפָנָן גַּאֲזִי פְּרִיְהָרָוָתְ, וּזָהָס אַלְעָטְ אַיְנְהָזְוִינְקָרְ פָּנָן דֻּעַם לְאָנָדְ וּלְעָלָן
הַאֲבָן אַיְזָ אַהֲלָקָ, וּזָהָס אַיְדָעְלָעְ פְּרִיְלִישָׁעְ פְּאָלָקְ אַיְזָ זְיָהָן מִאָלָן נְיָם גַּעַוְוִין אַיְמָדָאָנְקָבָאָר אַזְנָן
זְכָעָרְ חַפְטָ עַס אַץ דַעַר מָאָס פָּנָן אַיְלָעָרְ אַיְצְטִירָקְ עַשְׁנְיָעָרְ אַיְזָ גַּלְבָּן דַי בְּאַרְיָעָן פָּנָן זַיְהָ
בְּזִירְעַדְלָעְכָּר חַזְלְגָנְפְּרִינְטְּקָרְתָ, אַרְיוֹפָעְ צַוְּקָבָן דַי דְּאַזְלָעְ צַוְּטְעַרְתָ זְיָהָן בְּאַסְטְּרִימָטְ בְּוֹרָהָיְ
וּזְעַרְתָּעְ פְּרִזְזָנְגָעָן, וּזָהָס חַעַלְן זֶד אַפְּגָנְבָן מִירְ אַיְסְפְּגָעָן אַזְנְגָדְבָעָטְ, בְּכָדְרָ זַיְהָ זָאָלָקְ
דַעְגָּרָן צַוְּיִינְדָּרְ אַשְׁפְּצָהָגָן.

וְאַרְסָלָ, 18 אַפְּרִיל 1831

פֿאָטְעַרְלָאָנדּ קָאָן זְעַרְן פֿאָרְטְּרָנְקֶטּ דָוְרְךּ דִי צְדָרְסְטְּרָעְטְּרָנְגָעָן פָּרְן אַכְלִינְעָטּ הַיְּהֹוָלְגָנְבָּנְסָטּ.
ברידער, וְאָסּ זִיְּנָעָן נִיטּ וּוּרְטּ צָו טְרָאָן אַכְטּוּרּ נָאָמָעָן. דָּאָס אַיְדְּלָעָטּ דָּעַקְעָנְדְּרִיקּ פֿוּרְלִישָׁעּ פֿאָלָק
אוֹן דִי רַעֲנִירָוּנְגּ וּוּרְיסָן צָו אָוְנְטְּעַרְשְׂרִיךּ צְחִוְשָׁן בְּכָבְדִּיקָעּ יִדְּרָן אוֹן אַוִּיסְטוּרָאָן; מִירִינְטּ נִימְטּ, אָז
אַיְדּ אַלְעָמָעּ בְּאַשְׁוּרִיקּ מַעְן. נִיזְן, אוֹיךְ אַירָ, דָּרְכְּנָעְדְּרָנְגָעָן מִיטּ דָּעַטּ אַיְצָטּ אָן פֿוּרְלִישָׁעּ
הַלְּרָבְּעָרּ הַעֲרָשְׁנְדִּיקּ נְשְׁפִּילּ, וְהַטּ זִיְּנָעָן אָנָּי שְׁטָאָנְדּ דָוְרְךּ אָן אַיְנְמְטוּרָאָן נְעַדְגָּמָעּ אַכְלִינְטְּרָנְגָעּ.
אַרְעָדָעּ בְּאַמְּרוֹנְגָעָן אוֹרֶף אַפְּצָוּנְגָעָן זִיךְ, אַיְתְּלָעָכּ מִיטּ וּזְאָסּ שְׁרָעָן, פֿאָרּ דָּעָרּ נְוּטָלָרּ נְאַצְּיָאָ-
נְאַלְעָרּ זָאָךּ. זָאָלָן דָּעְרָבְּעָרּ דִי יִדְּרָן נִיטּ לְאָזּ אַפְּשָׁטוּרָיסָן דָוְרְךּ דִי נִישְׁטִיקּ אָרָן פֿיְנְדְּלָעָכּ
קְלָאָגָעָן, וְאָסּ זִיְּנָעָן נְעוֹלָנְדָטּ קְפָּנָן זְיִיעָרּ פֿאָלָקּ, זָאָלָן זְדּ דִי נִיטּ אַבְּגָעְקָלָטּ וְדָעָרּ אֵין דָעָרּ
נְעהָרִיקּ עַזְוּבְּוּנְדְּנִיקִיטּ צָוּמָ פֿאָטְעַרְלָאָנדּ.

זָאָלָן אַיְתְּלָעָכּ אַרְיִינְטְּרָאָן אַצְּשְׁטִיעָרּ וּוּהְלָעּ עַדְ קָעָן אוֹרֶףּ צָו אַרְנְטְּעַרְשְׁטִיצָן דִי הַעֲלָדְּרִישָׁעּ
פֿאָרְטְּיִידְּרִיקּ פָּרְן פּוֹלִיןּ, וְאָסּ קֻמְפָן נְאָרּ פֿרְיִידְּהִיטּ, וְאָסּ אַלְעָמָעּ אַיְנְחָהָנְעָרּ פָּרְן דָּעַם לְאָנְדּ וּוּלְעָן
הַאָּבָן אֵין אַירָ אַחְלָקּ. דָּאָס אַיְדְּלָעָלָעּ פֿוּלִישָׁעּ פֿאָלָקּ אַיְרָ קְרִין מְאַלְלָן נְעַדְעָן אָוְרְמָדָאָקְבָּאָרּ אָרָן
זְרִיכָלָרּ וּוּלְטּ עַס אֵין דָעָרּ מְאָס פָּרְן אַיְעָרָעּ אַיְצְטִיקּ צְוּמְטִיעָרָס אַיְיךְ נְעַבְּן דִי בָּאַחְיָהָן פָּרְן זִיךְ
בְּרִיְדְּעַלְלָעָכּ אַחְלָגְעַנְיִינְקִיםּ. אוֹרֶףּ צָו קְלִיבָן דִי דָאָזְדִּיקּ צְוּמְטִיעָרָס זִיְּתָעּ בְּאַשְׁטִיטָמָטּ צְוּרָרָ-
וּוּרְטָעּ פֿוֹרָאָכָעּ, וְאָסּ וּלְעָן זְיִידָן אַפְּגָנְבָּנְמָרָאָן אָרְנְגְּרָטְרָאָן, בְּכָדוּרּ זְיִידָן זָאָלָן
לְעָרְנִיְין צָו זְיִיעָרּ בְּאַשְׁטִימָנוּ.

וחָרְשָׁעּ, 18 מְטָן אַפְּרִיל 1831

בְּעָרְנָאָרְדּ נְאָרְדָּאָן, דָּעַלְעַנְיִרְטָעּ.

III

אַיְדִּישָׁרְ אַוְיְלָרְ אַיְן לְעַמְבָּרָגּ אַיְן

חוּדְ בְּאָקָאנְטּ, הָאָטּ דִי רַעְדְּאָלְגָזְעָעּ פָּרְן 1848 אָרָן נְאַלְגִּיעָעּ אָסּ כְּסָדּ מִיטְמָנְעָהָוִידָקּ שְׁוּ דָעָרּ
אַנְטְּחִירְקָלְגָוּנְגּ פָּרְן דָעָרּ פֿוּבְּלִיְצִיסְטִיקּ אָרָן זְשָׁרְנְגְּאָלִיסְטִיקּ אָרָן דָעָרּ יְרִישְׁשָׁרּ פֿוּרְפָּרָאָךּ. וְהַעֲנָן דָעָרּ
דָאָזְדִּיקּ עַרְפּוּבְּלִיְצִיסְטִיקּ אַיְזָ נִיטּ וּוּנִיצְקּ נְשָׁרְבָּנְגָעָן נְחָוָאָרּ (בְּאַלְאָבָאָן, פֿרְידְּמָאָן אִירָ).
הַנְּמָ קִיְּנָעָן אַרְיִיסְטְּרָלְלָעָכּ מְאַנְגְּרָאָמְרָעּ הַעֲנָן דָעָמָרּ מִירָ נָאָךּ דָעְרָהָיְלָלָנְיָתּ.
דָעָרּ אַרְמְרוֹפּ, וְאָסּ וּדְעָרָטּ דָאָרְבְּגָעְדָּרְדָּקּ, אַיְזָ אַבְּעָרּ אַוְנְדוֹזְעָרּ פֿאָרְשָׁרּ נְעַבְּרִיבָן אָרָן
נְאַגְּזָנְגָעָן אַוְמְבָאָקָאנְטּ. נְשָׁרְבָּנְגָעָן אָרָן אַפְּרָעְכְּטִיקּ, פֿאָלָקְסְּטִימְלְעָמָן יְיִדְּשָׁה אָרָן גַּעַחְתָּמָעָטּ פָּרְן אַדְלָעָם:
גִּזְחָקּ יְהָרְדָּא בְּנָן אַבְּדָהָמָן אַרְהָבּ יְשָׁרָאֵל אַפְּרָבְּבָעָמְרָיְלְמָיְדָן אַיְזָ עַרְאָרָה אָרָן
לְעַמְבָּרָגּ אַיְן מְעָרָן 1848, דָאָסּ הַיְּהִיכָּטּ מִיטּ אַחֲדָהָשָׁה פֿרְוּנָה, אַיְדְּעָרּ מְעַנְדָּלָמְדָן מְאַחְרָה הָאָטּ
אַרְוִיסְטָנְגָעָן דָעָמָרּ עַרְשָׁטָן נְוּמָעָרּ פָּרְן זִיךְ זְאַכְּבָּגְּלָאָטּ - צְיִיטָרָגּ, וְאָסּ הָאָטּ דָעְרָשִׁינְטּ וּרְגָנְמְעָסְרִיקּ
אַיְן מְשָׁךּ פָּרְן צְחוּיָה יְאָרָ שְׁעִירָה.

דָעָרּ אַרְדְּגְּנָאָלָמָלָעָטּ פָּרְן דָעַטּ אַרְמְרוֹפּ נְעַלְיָנְטָעָטּ, וְאָסּ אַיְדּ אַחְרָה אַוְנְיהָה עַטְיִיטָעָטּ.
בְּרִבְּלִיאָטָעָקּ, אַיְן דָעָרּ קְאַלְעָקְיָעּ פָּרְן לְעָאָדְרִינְעָה, וְהַלְּעָכָרּ הָאָטּ, אַנְגְּבָעָן, אַנְגְּבָעָן
עַנְגְּלִישָׁעּ אַיְבְּרָעְזְּגָוּנְגּ פָּרְן דָעָמָרּ אַרְיְהָרָעָמָן נָאָךּ אָרָן יְאָרָ (of 1904). עַדְ רַעְמָאָנָטּ עַסְאָרָ אַיְזָ
זִיךְ: The Jewish Comment Baltimore, October 2, 1904, p. 250. The history of Yiddish Literature, 1899, p. 250
אַרְדְּגְּנָאָלָמָלָעָטּ פָּרְן דָעָרּ דָאָזְדִּיקּ דָאָ אַיְבְּעָרּ דִים שְׁלָוּן
עַרְשָׁטָרְזִירְעָמָלָעָטּ זִיךְ. 1

Author: Itskhok Yehudah ben Abraham

Date: March 1848

* די גַּעֲצָטָא 3 דָקְומָנְטָן שְׁטָמָעָן פָּרְן אַקְלִיקְזִיעָעּ פֿוּגְבָּנְטְּלָעָרּ, וְאָסּ אַיְדּ הַקְּבָבָעָן גַּעֲנוֹגְעָן אַיְנָמָס
רַאֲפְּרָסְטִיחָרָעּ אַרְכִּיחָרָעּ (אַיְזָ אַיְן וּזְרָשָׁעָ) אָוּן אַיְרָיְנָה פָּרְן שְׁטָרְטָרְסִיקּ אַיְן קְרָקְעָ; מַגְלָעָן, אַז דָעָרּ
אַדְעָרּ יְעַנְדָרּ מְלָגְעָס אַיְזָ אַירָקְעָן אַגְּזָדְרוֹדָקּ אַיְן דָעָרּ פֿרְעָעָס פָּרְן יְעַנְדָרּ צְבָטָן.
1 די אַרְטָאָגְרָאָטָעּ בְּלִיכְבָּטּ הוּא אַיְן אַרְגִּינְגָעָ, אַיְבָרּ כְּעַנְיִישָׁעּ סִיבוֹת אַיְן אַוִּיסְטָנְגָעָזָטּ דָעָרּ
פּוֹלְצָרָעּ נִיקְודָרּ. צְוִיבָרּ קְלָאָרְקִימָטּ זִיכְעָן גַּעֲשָׁטְעָלָטּ קְמָץ אַוְנְתָרּ דָעַטּ אַלְפָחָתָעּ יוֹסְטָ דָעָרּ נִמְצָרּ אַרְטָאָגְרָאָטָעּ.